

Mały Czytelniku!

Każdy inteligentny człowiek powinien znać historię swojego kraju. Ojczystych dziejów dzieci uczą się w szkole, ale zanim poznasz podstawowe wydarzenia w naszej bogatej historii, ich kolejność następowania po sobie (chronologię) i wzajemne zależności, obejrzyj obrazki w tej książeczce, która powie Ci co zdarzyło się ważnego w Polsce przez ostatnie tysiąc lat. Najłatwiej nauczyć się czegoś w trakcie zabawy. Dla dorosłych badaczy – historyków dochodzenie prawdy i podłoża dziejów jest pasjonującą pracą, ale i najwspanialszą rozrywką. Proponuję, abyś i Ty rozpoczął poznawanie losów naszej wspólnej Ojczyzny od zabawy w oglądanie obrazków. Jeżeli zechcesz wiedzieć coś więcej na temat narysowanych tam postaci, to przeczytaj napisany obok tekst. Gdy i te wiadomości nie wystarczą, poproś Mamę, Tatę czy Nauczyciela o wyjaśnienia i uzupełnienia. Będzie to znaczyło, że pragniesz najpełniej poznać bogatą i długą ojczystą historię. Życzę Ci tego z całego serca.

Autor

IX WIEK

DETROKIZACJA DYNASTII POPIELIDÓW -
POCZĄTEK DYNASTII PIASTÓW.
SCALANIE PAŃSTWA POLSKIEGO.

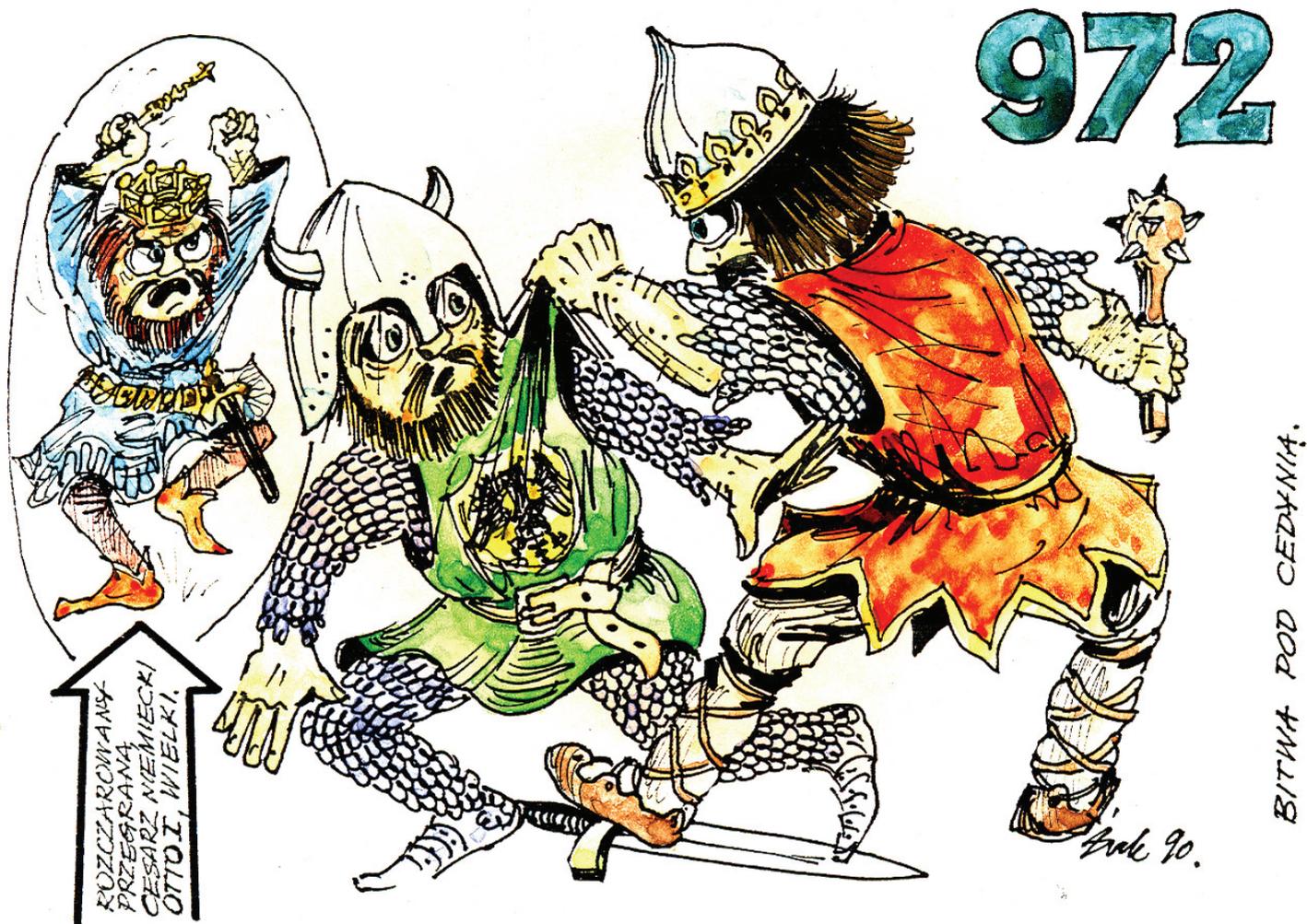
Dawno, dawno temu, pod koniec dziewiątego wieku, obecne ziemie polskie zamieszkałe były przez wiele plemion mówiących wspólnym językiem. Największym z nich było plemię Polan żyjące w rejonie dzisiejszej Wielkopolski. Jak podaje stara legenda, rządził nim książę Popiel, który za swoje złe postęпки został zjedzony przez myszy, a rządy po nim objął Piast, który założył nową dynastię.

Słowo „dynastia” oznacza rodzinę panującą, w której władza przechodzi z rodziców na dzieci.

Książę Mieszko I, syn Ziemomysła połączył w jedną całość ziemie należące do Polan i innych żyjących obok plemion słowiańskich. Stworzył z nich państwo zdolne obronić się przed najezdami sąsiadów. Poślubił chrześcijańską księżniczkę Dobrawę, córkę króla Czech – Bolesława Srogiego i wraz z dworem książęcym przyjął chrzest, nakazując ochrzcenie wszystkich poddanych.

Chrzest przyjęty przez powstającą Polskę pozwalał jej dorównywać rozwojem innym krajom chrześcijańskiej Europy, a księciu umożliwiało korzystanie z wiedzy chrześcijańskich duchownych.

W roku 972 niemiecki margrabia Hodon zorganizował wyprawę wojenną na ziemię Polan, ale wojska Mieszka I pokonały go w bitwie pod Cedynią. Młode państwo było więc już na tyle silne, by skutecznie przeciwstawić się najazdowi. Mieszko I rozszerzał obszar swojego państwa i po roku 990 zachodnia granica Polski przebiegała na Odrze, według linii zbliżonej do dzisiejszej.

Cedynia leży 60 km na południe od Szczecina. Sprawdź to na mapie Polski.

997

ŚWIĘTY WOJCIECH-ADALBERT GINIE PODCZAS
PRĘGRZYMKI MISYJNEJ W KRAJU PRUSÓW.

Następcą Mieszka I na tronie polskim był jego syn Bolesław Chrobry. W tym czasie przybył do Polski, zaproszony przez Bolesława, biskup Pragi Wojciech, po łacinie zwany Adalbertem. Stąd udał się do pogańskiego kraju Prusów, aby uczyć ich wiary chrześcijańskiej. Prusowie zabili Wojciecha, a Bolesław Chrobry wykupił od nich jego ciało i uroczyście pochował w Gnieźnie.

Prusowie byli ludem pogańskim żyjącym na terenie dzisiejszych Mazur i na północ od nich.

1000

BOLESŁAW CHROBRY PRZYJMUJE CESARZA OTTONA III
W PIELGRZYMKĘ DO GROBU ŚW. WOJCIECHA.

Biskup Wojciech był przyjacielem młodego cesarza Ottona III, który wraz z Bolesławem Chrobrym starał się u papieża o jego kanonizację. Papież Sylwester II kanonizował Wojciecha w roku 999 i dla uczczenia tego faktu cesarz wraz z książętami w roku 1000 odbył pielgrzymkę do jego grobu.

Wojciech został zabity prawdopodobnie w okolicach wsi Cholin w dzisiejszym województwie elbląskim.

Stworzenie własnej, zależnej tylko od papieża prowincji kościelnej było ważnym faktem. Jeszcze przez wiele wieków niemieckie arcybiskupstwo w Magdeburgu żądało dla siebie kościelnego nadzoru nad Polską.

Słowo „kanonizacja” oznacza uznanie kogoś przez papieża za świętego.

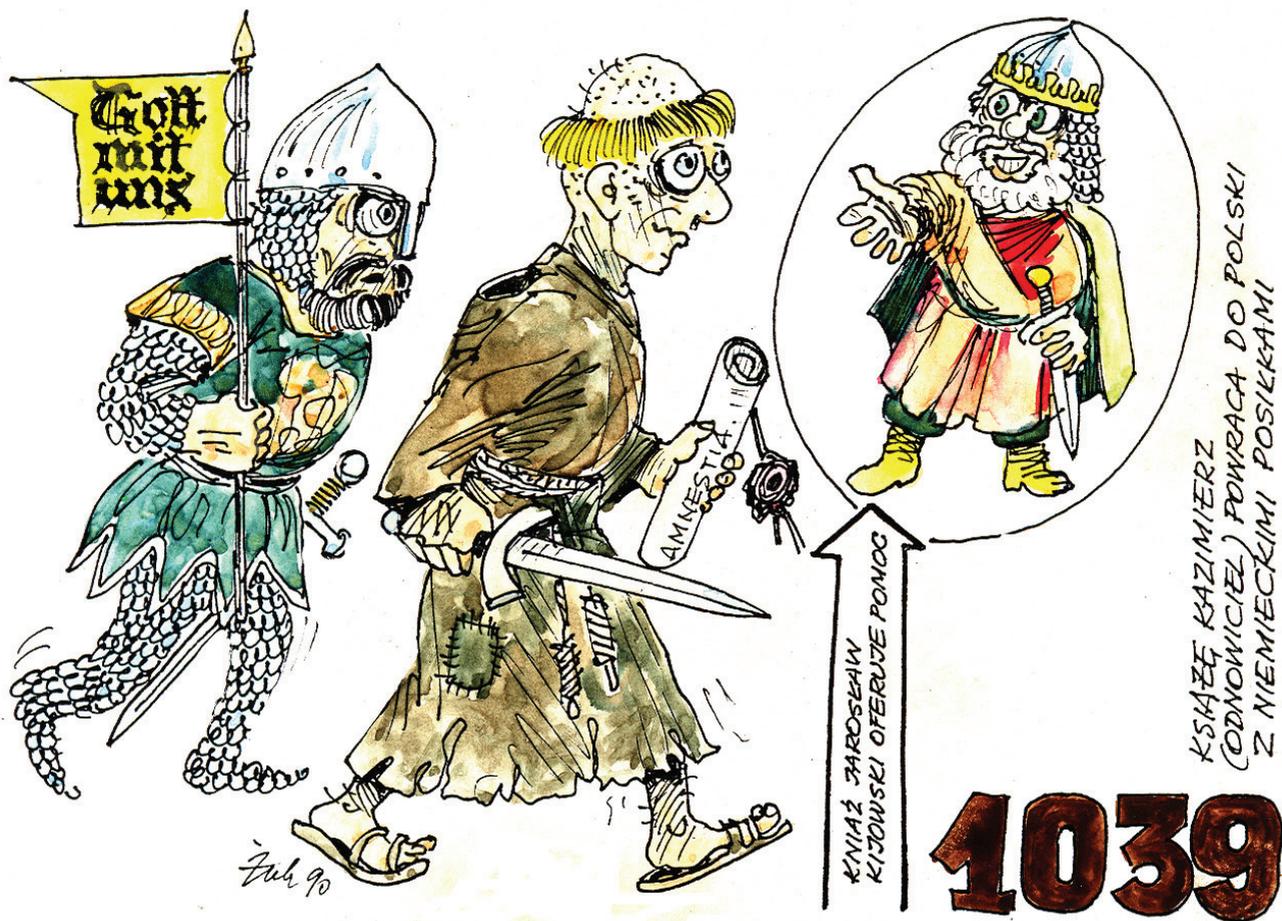
1025

KORONACJA BOLESŁAWA
CHROBREGO

Bolesław Chrobry długo zabiegał o otrzymanie korony królewskiej z rąk papieża, ale przeszkadzał mu w tym skutecznie cesarz Henryk, następca Ottona III. Ostatecznie Bolesław Chrobry postanowił, że zostanie koronowany na króla przez polskich biskupów koroną wykonaną w Polsce. I tak się stało w roku 1025.

Bolesław Chrobry wykorzystał kłopoty, jakie miał cesarz w Niemczech i koronował się bez jego zgody, lecz nic już nie mogło zmienić faktu, że Polska stała się królestwem.

Następcą Bolesława Chrobrego był jego syn – Mieszko II. W wyniku walk wewnętrznych za jego panowania państwo polskie osłabło. Wybuchło powstanie ludowe niszczące porządek zbudowany przez Chrobrego. Po śmierci Mieszka II jego syn Kazimierz, wraz z matką niemiecką księżniczką Rychezą, został wygnany do Niemiec (przedtem, w Polsce, przebywał w klasztorze). Zapanowało bezkrólewie, a ziemie polskie najechał i złupił czeski książę Brzetysław. Moźnowładcy poprosili Kazimierza o powrót do kraju. Kazimierz wrócił do Polski odprowadzony przez wojska niemieckie i rozpoczął odbudowę państwa zyskując przydomek Odnowiciela. Poślubił siostrę kniazia kijowskiego Jarosława Mądrego – Dobronegę, dzięki czemu otrzymał od niego pomoc zbrojną. Odebrał Czechom część utraconego Śląska.

Najazd Brzetysława zubożył Polskę. Podobno wywiózł on do Pragi sto wozów bogactw i złota. Cesarz nakazał Brzetysławowi zwrócić Polsce to dobro, lecz nie wiadomo, czy tak się stało.

1079

SPÓR KRÓLA BOLESŁAWA ŚMIĄŁEGO
Z BISKUPEM STANISŁAWEM ZE SZCZEPANOWA
(PÓŹNIEJ ŚWIĘTYM) – SZEFEM "OPOZYCJI."

Po śmierci Kazimierza Odnowiciela rządy objął jego starszy syn Bolesław zwany Śmiałym lub Szczodrym. Prowadził on liczne wojny poza granicami państwa i był zwolennikiem silnej władzy królewskiej. W wielu sprawach nie zgadzał się z możnowładcami, na których czele stał biskup krakowski Stanisław ze Szczepanowa, aktywnie działający przeciw królowi. Bolesław Śmiały surowo ukarał biskupa skazując go na śmierć, po czym został zmuszony do ucieczki z kraju. Rządy po Bolesławie objął jego młodszy brat Władysław Herman.

Biskup Stanisław został w 174 lata po swojej śmierci uznany za świętego.

Król Bolesław Śmiały uciekł na Węgry, gdzie w trzy lata później zginął. Jego syn – Mieszko – powrócił do Polski, lecz wkrótce umarł.

1109

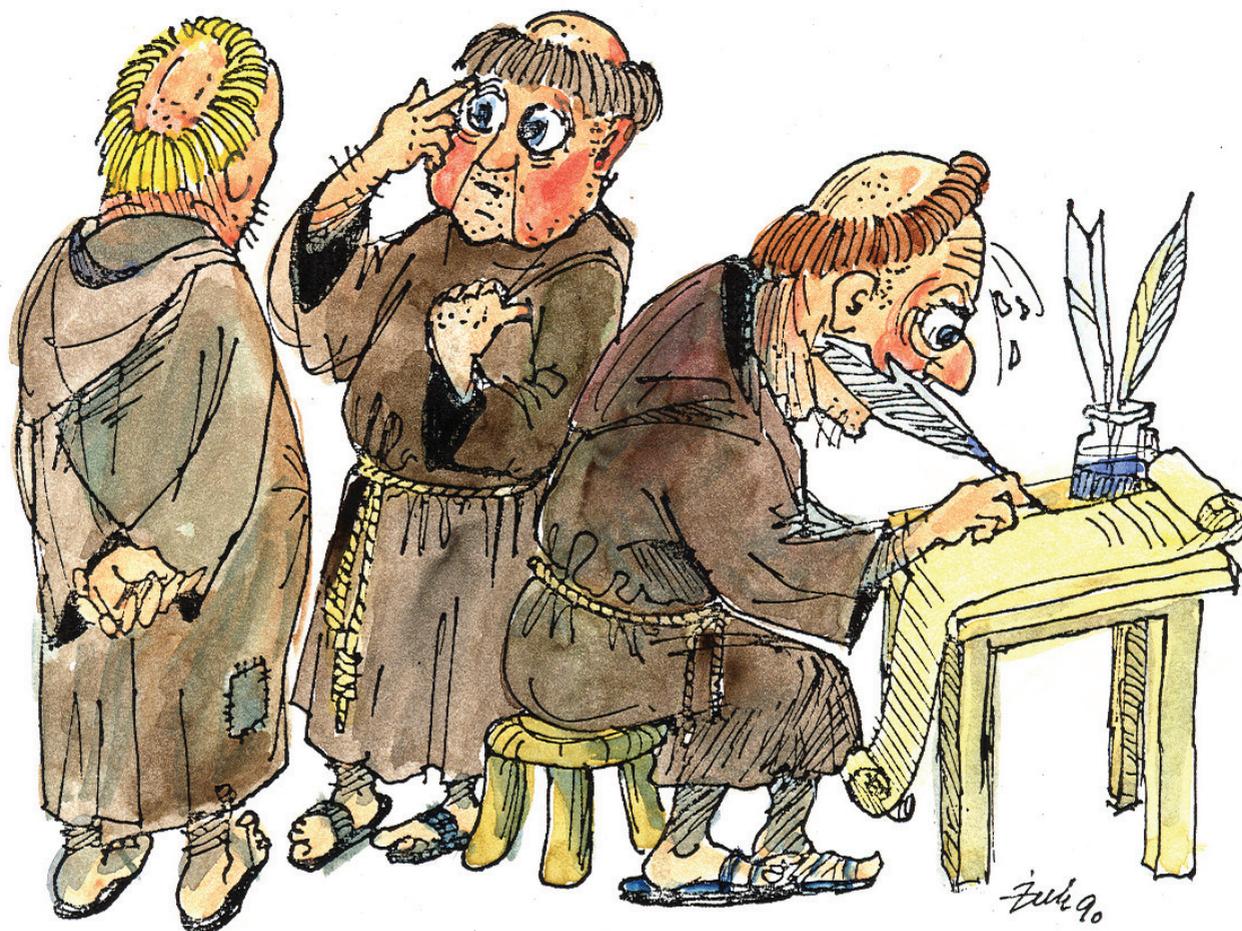

KSIAŻĘ BOLESŁAW KRZYWOUSTY ZIMYCIĘŻA
CESARZA HENRYKA NA PSIM POLU.

Władysław Herman miał dwóch synów: Zbigniewa i Bolesława zwanego Krzywoustym, między których podzielił państwo. Pomiedzy braćmi nie było zgody i po kilku latach Bolesław podporządkował sobie cały kraj, a Zbigniewa wygnał. Król niemiecki (później cesarz) Henryk V, pod pozorem popierania wygnanego Zbigniewa najechał Polskę. Bolesław Krzywousty podjął z nim walkę i ostatecznie wojska Henryka V opuściły Polskę nie osiągając celu wyprawy, jakim było zmuszenie Bolesława do zapłacenia daniny.

Legenda podaje, że decydująca bitwa z częścią wojsk niemieckich odbyła się na Psim Polu pod Wrocławiem, ale nie wiadomo, czy tak było rzeczywiście. W tej wojnie bardzo dzielnie bronił się Głogów, którego załoga zdołała odeprzeć armię Henryka V. Głogów leży nad Odrą, 100 km na południowy zachód od Poznania. Znajdź go na mapie Polski.

1113

GALL ANONIM PISZE PIERWSZĄ KRONIKĘ.

Za panowania Władysława Hermana lub Bolesława Krzywoustego przybył do Polski mnich, być może sprowadzony przez któregoś z biskupów. Spisał on historię Polski w trzech księgach – od początku władania Piastów do roku 1113. Dzieło to nosi nazwę „Kroniki Galla Anonima” i jest najdokładniejszym źródłem wiadomości o dziejach Polski w tym czasie.

Gall Anonim prawdopodobnie był Francuzem, choć nie jest to całkiem pewne. Swoją „Kronikę” napisał po łacinie. Ma ona dużą wartość nie tylko historyczną, ale i literacką.

1138

KSIAŻĘ BOLESŁAW KRZYWOUSTY DZIELI
PAŃSTWO POLSKIE POMIĘDZY SYNÓW

Pod koniec życia Bolesław Krzywousty podzielił Polskę między swoich synów nakazując, by każdorazowo najstarszy miał zwierzchnią władzę nad pozostałymi. Wywołało to walki o władzę, gdyż każdy z synów pragnął zapewnić ją po sobie swoim dzieciom. Bardzo to Polskę osłabiło.

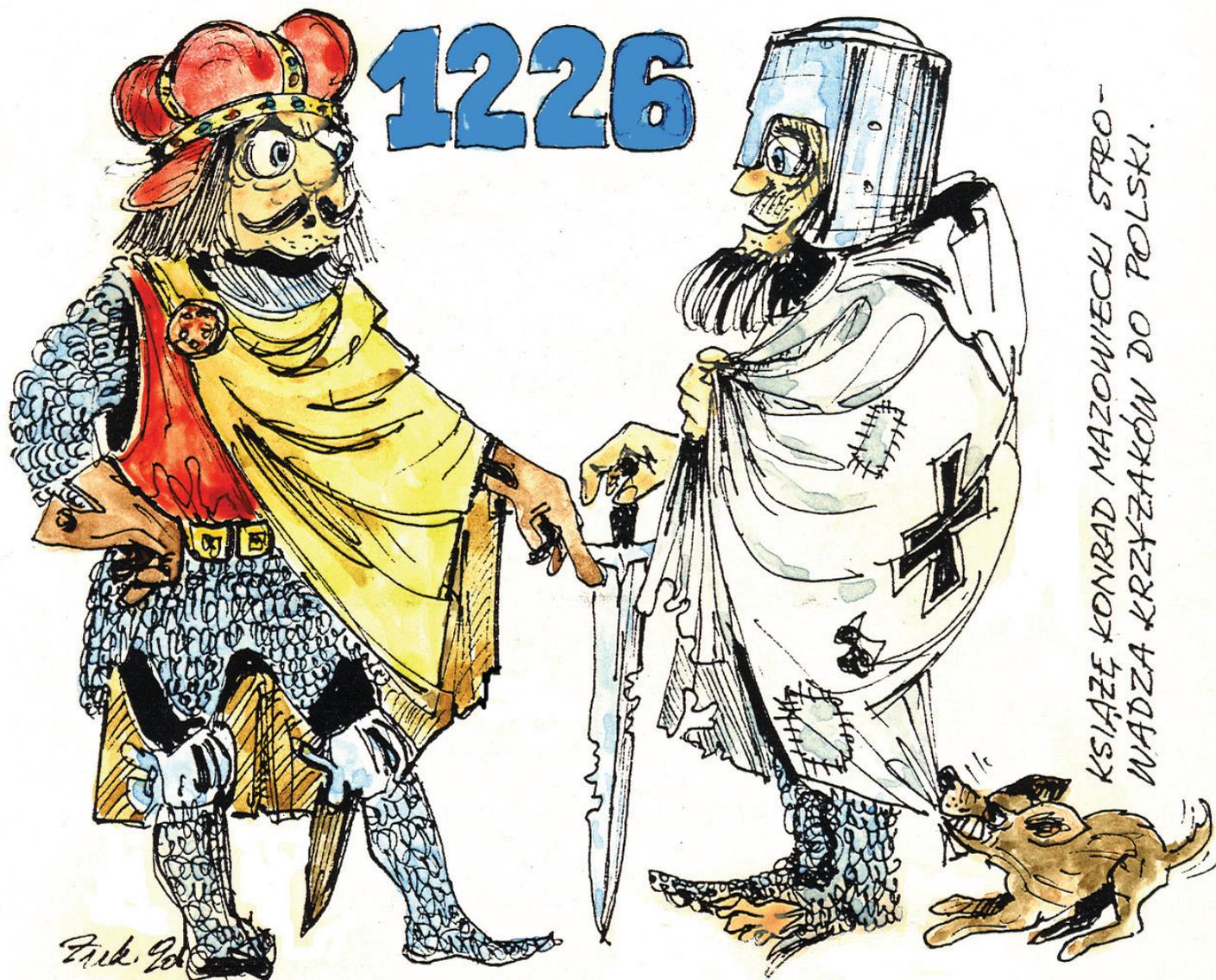
Podział dał początek dzielnicowym dynastiom, których przedstawiciele niejednokrotnie występowali przeciwko sobie. Z rozbicia dzielnicowego skorzystali Czesi i Niemcy opanowując części kraju leżące przy ich granicach.

ok. 1175

POWSTAŁY DRZWI DO KATEDRY W GNIEŹNIE
PRZEDSTAWIAJĄCE SCENY Z ŻYCIA ŚW. WOJCIECHA

Polska piastowska nie była krajem zacofanym kulturalnie. Dowodzi tego zarówno Kronika Galla Anonima jak i inne wykonane w Polsce dzieła. Do najznakomitszych należą drzwi katedry w Gnieźnie, spiżowe wrota ozdobione wspaniałymi płaskorzeźbami przedstawiającymi żywot św. Wojciecha. Z tego samego okresu dziejów pochodzi sławna Płyta Wiślicka i wspaniałe kolumny kościoła w Strzelnie. Zabytki te niczym nie ustępują dziełom artystycznym ówczesnej Europy.

Książę mazowiecki, Konrad, nie mogąc poradzić sobie z napadami Prusów, a być może również pragnąc podbić ten kraj, sprowadził zakon rycerski Krzyżaków. Był to zakon niemiecki powołany do walki z poganami i przybył do nas z Węgier. Zakon początkowo był bardzo ubogi, lecz po osiedleniu się na przyznanej mu przez Konrada ziemi chełmińskiej, po niespełna stu latach zawładnął przyległymi terenami i stworzył bardzo silne państwo.

Rycerzy tego zakonu nazywano Krzyżakami z powodu czarnych krzyży, jakie nosili na białych płaszczach.

W krótkim czasie Zakon Krzyżacki opanował całe państwo Prusów (czy pamiętasz informację o Prusach, którzy w roku 997 zabili św. Wojciecha?)

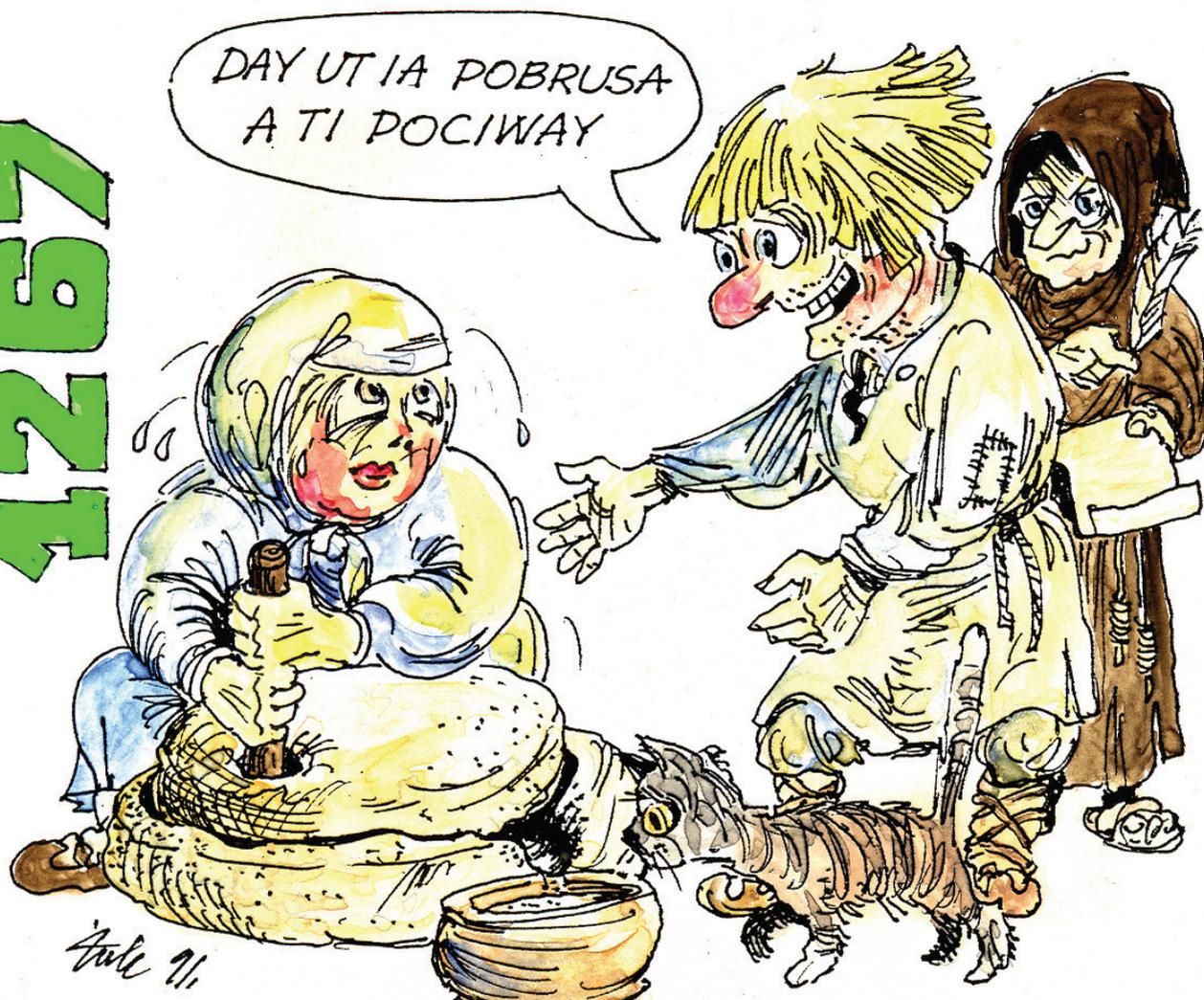
KSIAZĘ HENRYK POBOŻNY PONOŚI KLĘSKĘ
OD TATARÓW POD LEGNICĄ.

1241

W stepach Azji żyły plemiona tatarskie. Stworzyły one bardzo silne państwo. W roku 1241 Tatarzy zorganizowali wyprawę na Węgry i po drodze spustoszyli południowe rejony Polski. Książę Henryk Pobożny stoczył z Tatarami bitwę pod Legnicą, lecz ją przegrał i sam poległ. Mimo zwycięstwa Tatarzy wycofali się na swoje ziemie. W późniejszych latach podbili Ruś, a niektóre ich wyprawy docierały do Polski.

Kolebką państwa tatarskiego był obszar dzisiejszej Mongolii. Właściwie jego mieszkańców powinno się nazywać Mongołami, ale my w Polsce przyzwyczajiliśmy się do nazwy Tatarzy. W dwunastym i trzynastym wieku stworzyli oni najsilniejszą na świecie armię konną, opartą na dużej dyscyplinie i nowoczesnej, jak na owe czasy, sztuce wojennej.

1267

"DAJ, NIECH JA POMIĘŁĘ A TY ODPCCZNIJ"
NAJSTARSZY ZAPIS W JĘZYKU POLSKIM.

W trzynastym wieku przybył z Francji do Polski zakon Cystersów. Ojcowie i bracia tego zakonu przynieśli ze sobą wiele elementów kultury zachodnioeuropejskiej, które zastosowali w Polsce. Nieznany z imienia zakonnik cysterski około roku 1267 spisał po łacinie wszystko to, co było własnością klasztoru w Henrykowie. W tym spisie zamieścił jedno zdanie po polsku, notując jak odezwał się polski wieśniak do swej żony obracającej żarna. „Day ut ia pobrusa, a ti pociway”, co znaczy „Daj, ja pomieję, a ty odpoczniej”. Jest to pierwsze zapisane zdanie w języku polskim.

Zdanie to wydaje się niezrozumiałe, ale zakonnik napisał je literami występującymi w alfabecie łacińskim, w którym nie było liter J, ę, sz i cz. Słowo „pociway” dzisiaj napisalibyśmy „poczywaj” i od razu stałoby się bardziej zrozumiałe, podobne do „odpoczywaj”.

Żarna, to dwa położone na sobie kamienie, pomiędzy którymi mielono zboże na mąkę i kaszę.

KRZYŻACY PODSTĘPEM OPANOWUJĄ
GDAŃSK I POLSKIE POMORZE GDAŃSKIE.

Zakon Krzyżacki opanował już państwo Prusów, stał się bardzo silny i dążył do opanowania nowych ziem. W roku 1308 podczas oblężenia Gdańska przez Brandenburczyków, Krzyżacy rzekomo pomagając polskiej, brojącej się załodze – zajęli Gdańsk i włączyli go do swego państwa. Polska na długo utraciła ziemię gdańską.

Panujący w tym czasie w Polsce książę Władysław Łokietek (od roku 1320 – król) zajęty łączeniem rozbitych na dzielnice ziem polskich i walkami wewnętrznymi nie miał tak silnej armii, by zapobiec utracie Gdańska na rzecz Krzyżaków.

Władysław Łokietek – księżę łęczycko-kujawski – od 1306 roku dążył do połączenia dzielnic podzielonej Polski. W roku 1320 częściowo tego dokonał i koronował się na króla. Władysław Łokietek był pierwszym królem Polski koronowanym w Krakowie. Poprzedni królowie byli koronowani w Gnieźnie.

Papież zgodził się na koronację Władysława Łokietka między innymi dlatego, że zapłacił on Stolicy Apostolskiej tak zwane świętopietrze. Była to opłata wnoszona papieżowi przez chrześcijańskich władców, zależna od wielkości kraju. Łokietek zapłacił świętopietrze również z części kraju zajmowanej przez Krzyżaków, czym chciał zaznaczyć przynależność tych ziem do Polski.

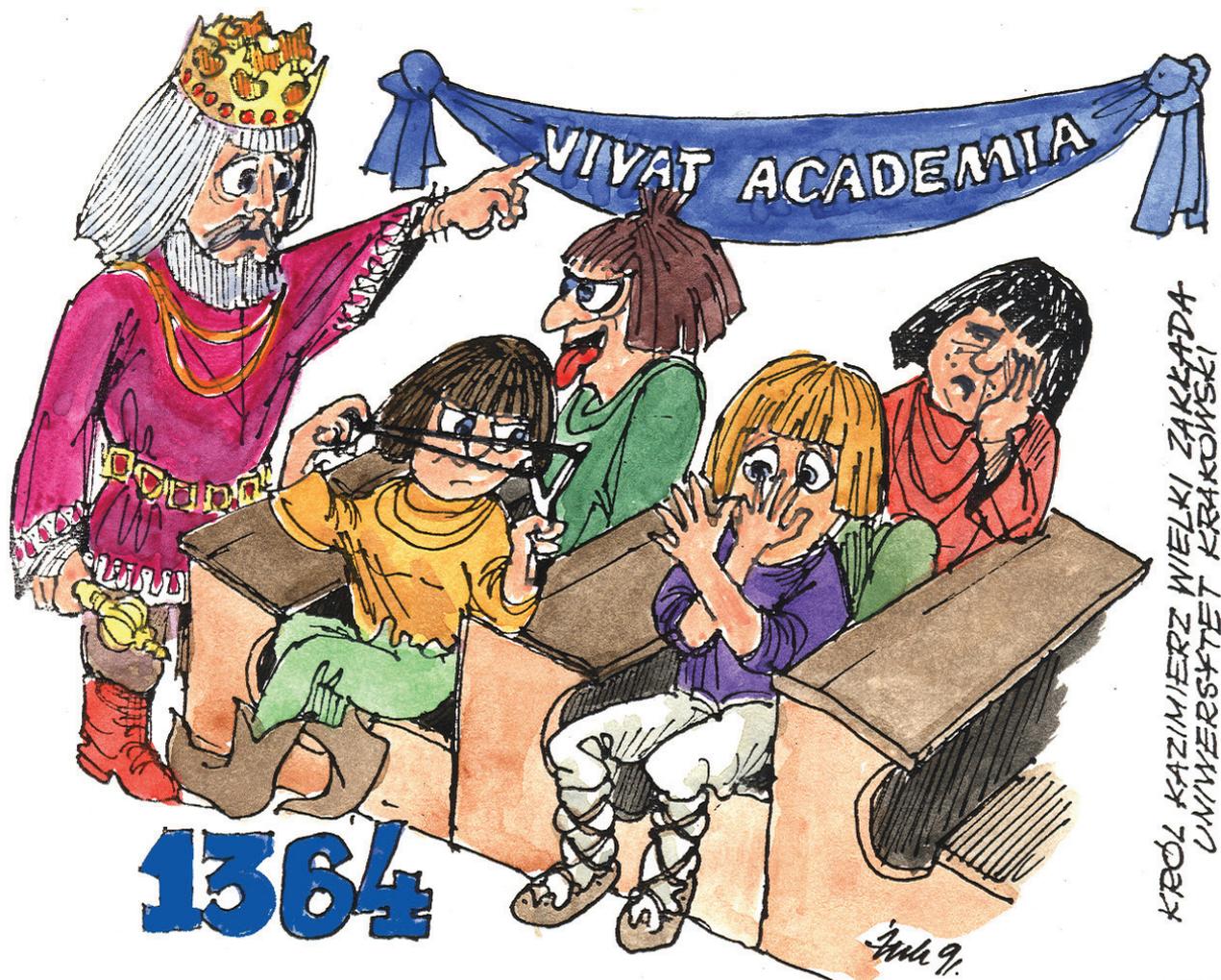

KRÓL WŁADYSŁAW ŁOKIETEK ZWYCIĘŻA
KRZYŻAKÓW POD PŁOWCAMI

Na skutek częstych walk z Zakonem Krzyżackim kraj ponosił duże straty, gdyż wojska krzyżackie wyprawiły się w głąb Polski. Król Władysław Łokietek zaatakował Krzyżaków powracających z jednej z takich wypraw, skierowanej na Kalisz, rozbił ich tylną straż, odebrał jeńców i łupy. Bitwa odbyła się w okolicach wsi Płowce i była pierwszą, zwycięską dla Polaków, większą bitwą z Krzyżakami.

Bitwa pod Płowcami nie osłabiła zbytnio Krzyżaków, lecz uświadomiła im, że następne wyprawy nie będą bezkarne. W bitwie zginęło kilku dostojników krzyżackich.

Płowce leżą 35 km na zachód od Włocławka, sprawdź to na mapie Polski.

Następcą Władysława Łokietka był jego syn – Kazimierz, zwany później Wielkim. Król mądry i gospodarny. Uporządkował polskie prawo, oparte dotychczas na zwyczajach, kazał wznosić wiele budowli i zamków. Do dzisiaj mówi się o nim, że zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną. W roku 1364 założył w Krakowie uniwersytet, nazwany później Jagiellońskim. Była to pierwsza wyższa uczelnia w Polsce, a druga we wschodniej Europie, o 16 lat starszy jest Uniwersytet Karola w Pradze – stolicy Czech. Kazimierz Wielki zawarł przymierze z Litwą – jego pierwszą żoną była Litwinka. Z Krzyżakami Kazimierz nie walczył. Był dobrym dyplomatą i szanowanym władcą.

Założony przez Kazimierza Wielkiego uniwersytet nazwano Jagiellońskim, gdyż wzbogacili go i rozbudowali: Królowa Jadwiga i jej mąż – Władysław Jagiełło.

1370

KRÓL KAZIMIERZ WIELKI, ZRANIONY W NOGĘ,
NA POLOWANIU, WKRÓTCE UMIERA.

W roku 1370, po 37 latach panowania, umarł król Kazimierz Wielki. Za jego rządów Polska odetchnęła po dwóch wiekach walk wewnętrznych i wojen. W kraju zapanowały porządek i poszanowanie prawa. Niestety król Kazimierz nie miał synów i wraz z jego śmiercią wygasła dynastia Piastów na tronie polskim. Żyła jeszcze siostra Kazimierza Wielkiego – Elżbieta, która była wdową po węgierskim królu Karolu Robertcie, a na Węgrzech panował ich syn – król Ludwik.

Kazimierz Wielki miał córki, które powydawał za mąż za obcych książąt i hrabiów. Jego wnuczka – Anna Celejska – po latach została drugą żoną króla Władysława Jagiełły i królową Polski.

1386

JADWIGA POŚLUBIA JAGIEŁŁĘ
I CHRZCI LITWĘ (SKŁATCZYNIE)

Pod koniec życia król Kazimierz Wielki zawarł umowę, że tron po nim obejmie jego siostrzeniec – węgierski król Ludwik. Tak się stało i Ludwik Węgierski panował w Polsce 12 lat, a po jego śmierci władza przeszła w ręce jego najmłodszej córki – Jadwigi, która poślubiła Jagiełłę – księcia Litwy. Jagiełło przyjął chrzest, a na nim imię Władysława. Po chrzcie Jagiełły nastąpił chrzest całej Litwy i oba państwa (Polska i Litwa) połączyły się trwałym przymierzem, choć w każdym z nich panowały inne prawa.

Jagiełło to imię, nie zaś nazwisko.

Związek Polski z Litwą przez osobę króla (Jagiełły) nazywamy unią personalną.

Litwa od wielu dziesięcioleci była najędzana przez Krzyżaków, rzekomo po to, by przyjąć chrześcijaństwo. Chrzest Litwy i unia z Polską odebrały wprawdzie Krzyżakom ten pretekst, ale ich najazdy i tak nie ustały.

KRÓL WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO ZWYCIĘŻA KRZYŻAKÓW POD GRUNWALDEM

Mimo chrztu Litwy Zakon Krzyżacki nadal traktował ją jak kraj pogański. Najeżdżał jej ziemie pod pozorem nawracania lub pomocy dla niektórych książąt litewskich buntujących się przeciwko Jagielle. Krzyżacy w porozumieniu z cesarzem Zygmuntem Luksemburskim (który był również królem Węgier) dążyli do rozbicia unii Polski z Litwą i rozbioru Polski. W roku 1409 wybuchła wojna z Krzyżakami, którzy zapewнили sobie pomoc wielu rycerzy z krajów zachodniej Europy. Jednak 15 lipca 1410 roku w okolicach wsi Grunwald połączone wojska polsko-litewsko-ruskie zadały Krzyżakom klęskę. Odtąd Krzyżacy zaczęli powoli tracić na sile i znaczeniu w Europie.

Bitwa pod Grunwaldem była największą w ówczesnym świecie. Poległo lub dostało się do niewoli ponad 90% zbrojnych z armii krzyżackiej. Bitwa trwała około 10 godzin.

Grunwald leży 25 km na południe od Ostródy w województwie olsztyńskim. Znajdź to miejsce na mapie Polski.

W roku 1414 został zwołany w Konstancji sobór, czyli zjazd władców duchownych i świeckich, ustalający prawa świata chrześcijańskiego. Sobór trwał cztery lata. Podczas jego obrad polski uczyony Paweł Włodkowiec, w obecności papieża i cesarza Zygmunta Luksemburskiego, wygłosił mowę o prawie do pokoju i wolności wszystkich krajów i ludzi, w tym również i pogan. Jak na owe czasy były to poglądy bardzo odważne i tolerancyjne. Sprzeciwiały się one również „nawracaniu mieczem” stosowanemu przez Krzyżaków.

Konstancja leży nad Jeziorem Bodeńskim, na granicy niemiecko-szwajcarskiej. Poproś Tatę, by Ci ją pokazał na mapie Europy.

1415

ZAWISZA CZARNY Z GARBOWA – PIERWSZY RYCERZ
EUROPY – ZWYCIĘŻĄ KSIĘCIA JANA Z ARAGONII.

Na soborze w Konstancji był również polski rycerz, wódz i dyplomata – Zawisza Czarny z Garbowa herbu Sulima. Stamtąd wraz z cesarzem (na którego dworze stałe przebywał) pojechał na południe Francji, do Perpignan. Tam pokonał na turnieju rycerskim księcia Jana z Aragonii, uchodzącego za najwaleczniejszego. Zawiszę Czarnego do dziś uważa się za postać, która jest wzorem prawdomówności, szlachetności i odwagi.

Zawisza Czarny w wieku około 50 lat poległ w roku 1428 w bitwie z Turkami pod zamkiem Golubac na terenie dzisiejszej Jugosławii.

Słowo Perpignan czytaj Perpinia.

Zawiszę nazywano „Czarnym” gdyż był brunetem.

KRÓL WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO NADAJE
SZLACHCIE PRZYWILEJ KRAKOWSKI

Król Władysław Jagiełło, który – jak pamiętacie – był Litwinem, pragnął uzyskać poparcie Polaków i zapewnić po sobie tron synowi – Władysławowi. W czasie swojego panowania przyznał szlachcie wiele przywilejów. Pod koniec życia, w roku 1433, wydał w Krakowie przywilej potwierdzający jeszcze raz wszystkie przyznane dotychczas prawa. Szlachta uzyskała przez to tak duży wpływ na rządzenie państwem, że stała się jakby jego zbiorowym właścicielem. Inne stany, to znaczy mieszcianie i chłopcy, nie mieli takich praw i w Polsce zapanował odtąd ustrój zwany demokracją szlachecką.

Słowo „demokracja” oznacza rządy całego ludu, a „demokracja szlachecka” oznacza rządy tylko szlachty.

Władysław Jagiełło miał dwóch synów. Starszy z nich, też Władysław, później zwany Warneńczykiem, po śmierci Jagiełły objął tron polski. Uległ on namowom przedstawicieli Kościoła i został również królem Węgier zagrożonych wówczas wojną z Turcją. Zginął w bitwie z Turkami pod Warną (stąd przydomek „Warneńczyk”) w wieku niespełna 21 lat. Po trwającym trzy lata bezkrólewiu tron polski objął jego młodszy brat – Kazimierz Jagiełłończyk.

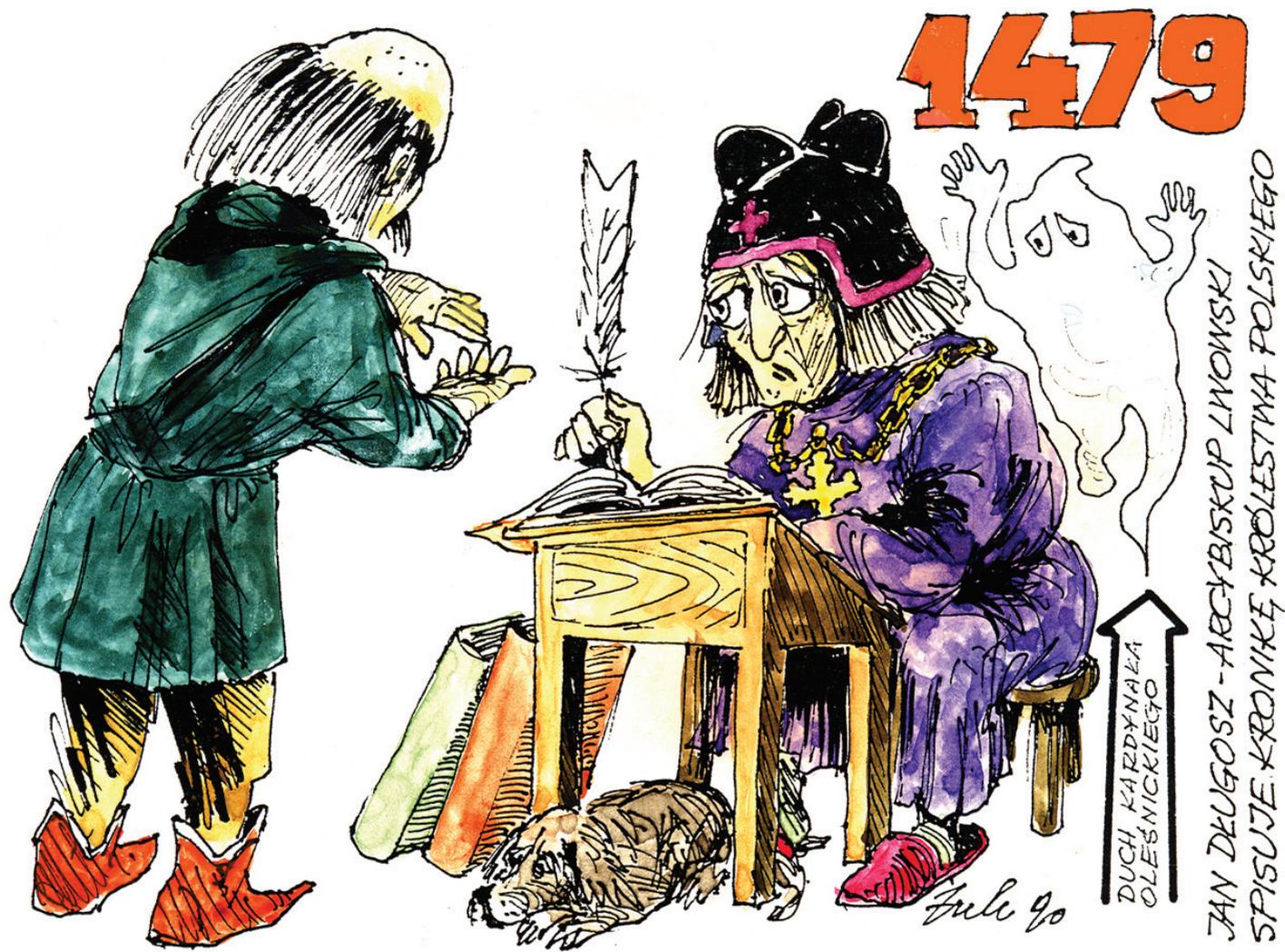
Do przyjęcia korony węgierskiej skłonił króla metropolita krakowski – kardynał Zbigniew Oleśnicki. Planom tym sprzyjał papież.

Warna leży nad Morzem Czarnym, na terenie dzisiejszej Bułgarii. Znajdź ją na mapie Europy.

KRÓL KAZIMIERZ JAGIELLONCZYK WYPĘDZA
KRZYŻAKÓW Z ICH STOLICY – MALBORKA.

Zakon Krzyżacki, choć osłabiony przegranymi bitwami, nadal był groźnym przeciwnikiem Polski ze względu na swe powiązania międzynarodowe. W roku 1454 wybuchło w Prusach powstanie. Powstańcy zajęli kilka miast, w tym Gdańsk i Elbląg, poddali je Polsce i poprosili króla o pomoc. Kazimierz Jagiellończyk wypowiedział Krzyżakom wojnę, którą później nazwano trzynastoletnią. Podczas jej trwania, w roku 1463, polska flota wojenna zwyciężyła okręty krzyżackie na Zalewie Wiślanym. W roku 1466 zawarto pokój w Toruniu, w wyniku którego podzielono państwo krzyżackie: Pomorze z Gdańskiem i Elblągiem, Malbork i Warmię przyznano Polsce, a pozostałą część Prus – Zakonowi – jako polskie lenno.

Wychowawcą licznych synów Kazimierza Jagiellończyka (Jana Olbrachta, Władysława, Aleksandra, Kazimierza, Zygmunta i Fryderyka) był kanonik Jan Długosz. Pod wpływem i w duchu poglądów kardynała Zbigniewa Oleśnickiego napisał on „Kronikę Królestwa Polskiego”, która do dziś jest źródłem wiadomości o dawnych czasach. Swoją Kronikę Jan Długosz pisał przez kilkanaście lat i w roku 1479 była już prawie ukończona. Pod koniec życia Długosz został arcybiskupem lwowskim. Umarł w roku 1480.

1489

WIT STWOSZ RZEźBI OLTARZ
DO KOŚCIOŁA MARIACKIEGO
W KRAKOWIE

W czasie panowania Kazimierza Jagiellończyka przybył do Krakowa z Norymbergi (Niemcy) wybitny rzeźbiarz Wit Stwosz. Na zamówienie rady miejskiej Krakowa wyrzeźbił on w drewnie wspaniały ołtarz do Kościoła Mariackiego. W roku 1489 nastąpiło odświeżenie tego ołtarza, który artysta rzeźbił przez kilka poprzednich lat. Ołtarz istnieje do dzisiaj i jest niepowtarzalnym dziełem sztuki. Znajduje się w tym samym miejscu, w którym ustawił go Wit Stwosz.

Ołtarz z Kościoła Mariackiego został w czasie II Wojny Światowej wywieziony przez hitlerowców i ukryty w Norymberdze. Po zakończeniu wojny odnaleziono go i zwrócono Polsce.

Wit Stwosz pod koniec życia powrócił do swojego rodzinnego miasta – Norymbergi, która leży na południu Niemiec.

1505

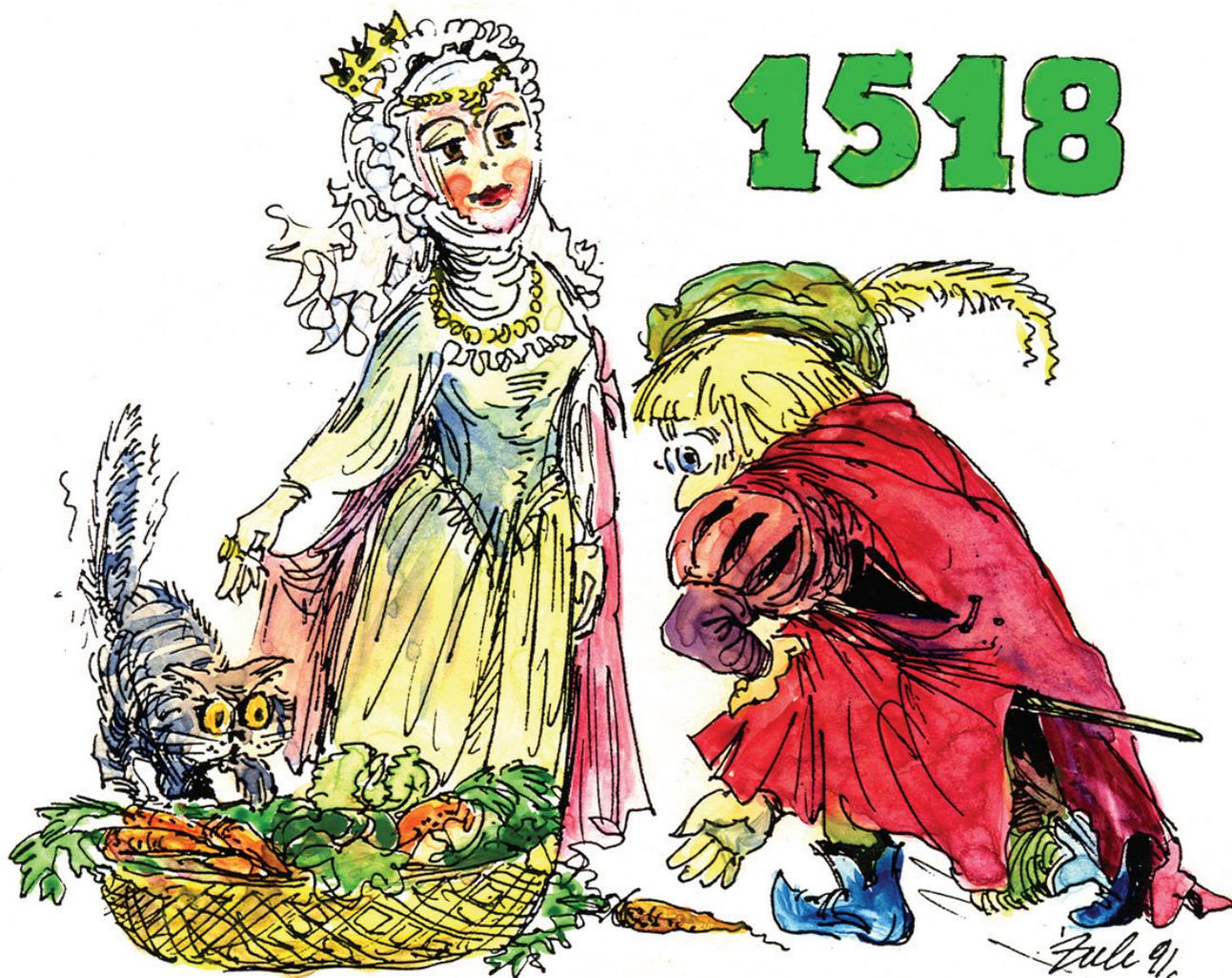
SEJM W OBECNOŚCI KRÓLA ALEKSANDRA
JAGIELLONCZYKA UCHWAŁA USTAWĘ
„NIHIL NOVI” (PO POLSKU: „NIC NOWEGO...”)

Po Kazimierzu Jagiellończyku tron polski obejmowali kolejno trzej jego synowie: Jan Olbracht, Aleksander i Zygmunt. Za panowania Aleksandra Jagiellończyka sejm w Radomiu uchwalił ustawę zwaną „nihil novi” (po polsku: nic nowego). Zabraniała ona królowi i jego następcom ustalenia nowych praw bez zgody sejmu, czyli oddawała władzę w ręce reprezentantów szlachty.

W Sejmie reprezentowana była tylko szlachta.

W dawnych czasach sejm nie miał stałej siedziby, tak jak teraz, lecz był zwoływany do różnych miast, zależnie od potrzeb.

Z pozostałych trzech synów Kazimierza Jagiellończyka: Kazimierz zmarł młodo i został uznany za świętego, Władysław został królem Węgier, a Fryderyk – kardynałem.

KRÓLOWA BONA SPROWADZA DO POLSKI
JARZYNY (STĄD NAZWA „WKOSZCZYŻNA”)

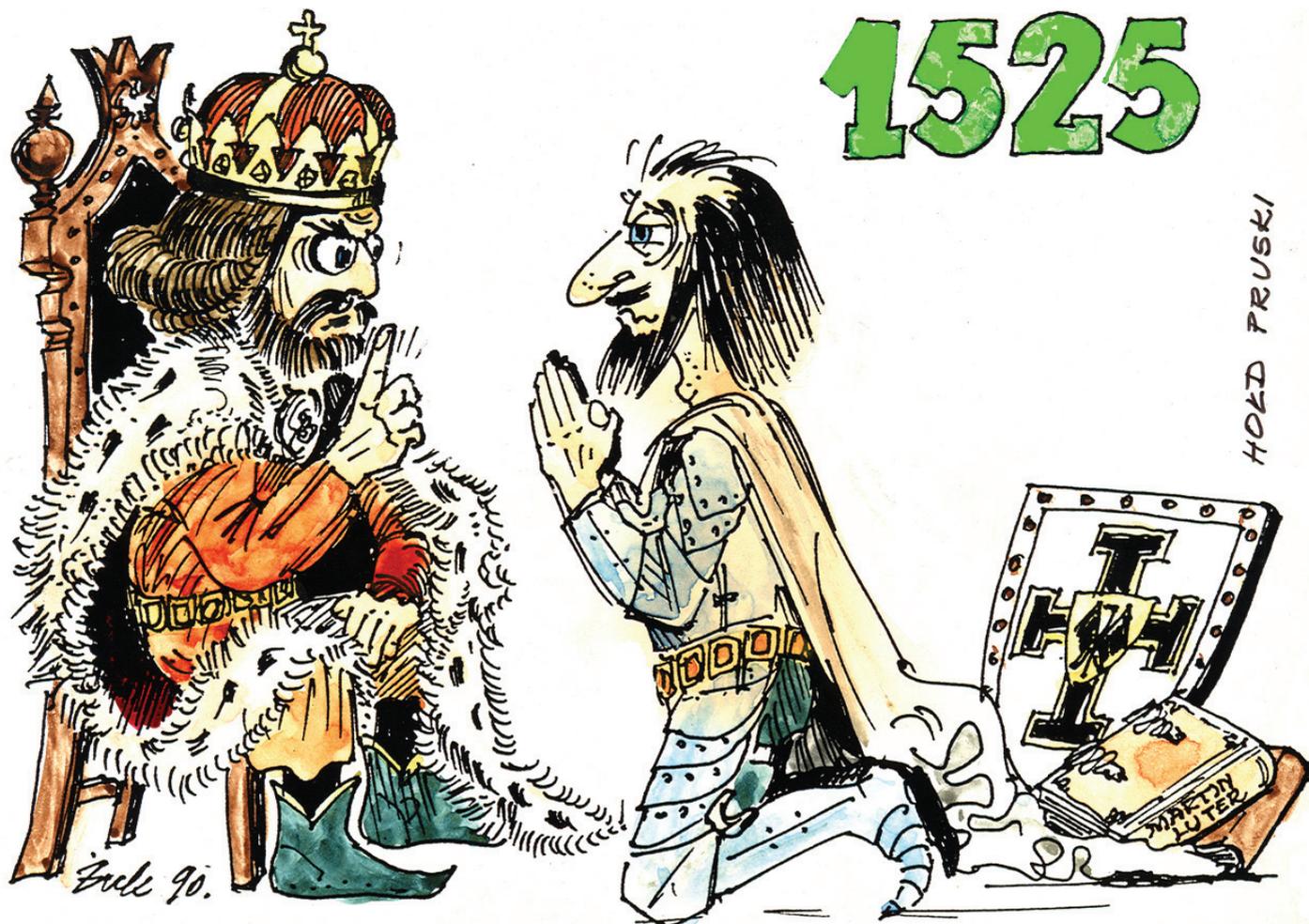
Po Janie Olbrachcie i Aleksandrze wstąpił na tron król Zygmunt (później zwany Starym). Drugą jego żoną była księżniczka Bona z włoskiego rodu Sforzów, która przyjechała do Polski w roku 1518. Na zachodzie i południu Europy, szczególnie we Włoszech i we Francji rozwijał się wówczas ruch kulturalny zwany Odrodzeniem, stawiający człowieka, jego wolną myśl i dzieło. Wraz z Boną przybyło do Polski wielu przedstawicieli kultury zachodnioeuropejskiej, literatury i sztuki. W Polsce powstały wspaniałe dzieła architektoniczne (budowle) i rzemieślnicze. Królowa Bona sprowadziła również z Włoch nie znane dotychczas w Polsce jarzyny (na przykład sałatę).

Nazwisko „Sforza” czytaj „Sforca”.

W okresie panowania Zygmunta Starego i jego syna – Zygmunta Augusta nastąpił w Polsce rozkwit nauk i tolerancji religijnej. Tolerancja to szacunek dla przekonań lub wiary innej niż Twoja. Świadczy ona o Twojej inteligencji.

1525

HOLD PRUSKI

W roku 1525 zakonne państwo krzyżackie stało się państwem świeckim i lennem czyli państwem zależnym od Polski (przypomnij sobie ustalenia pokoju w Toruniu z roku 1466). Władca tego państwa, dawny wielki mistrz krzyżacki, Albrecht Hohenzollern złożył w Krakowie hołd lenny królowi Zygmuntovi Staremu. Na terenach obejmujących również ziemie dawnych Prusów powstało państwo pruskie, które odtąd dążyć będzie do usamodzielnienia się od Rzeczypospolitej.

Nie myl Prusów z Prusakami. Prusowie – to dawny lud pogański, w trzynastym i czternastym wieku całkowicie podbity przez Krzyżaków, a Prusacy, to w dużej części Niemcy, mieszkańcy państwa pruskiego powstałego, między innymi, na dawnych ziemiach należących do Prusów.

W czasie panowania Zygmunta Starego zaczęły docierać do Polski wpływy nauki i kultury zachodnioeuropejskiej i rozwinął się u nas ruch kulturalny zwany Odrodzeniem (lub Renesansem). W tym czasie jeden z uczonych polskich – kanonik (duchowny) Mikołaj Kopernik odkrył ruch Ziemi i jej miejsce w Układzie Słonecznym. Przez wiele lat nie ogłaszał swojego odkrycia, by nie narazić się Kościołowi Katolickiemu, który uznawał Ziemię za centrum wszechświata. W końcu jednak, w roku 1543, wydał drukiem swoje dzieło zatytułowane „O obrotach sfer niebieskich”.

W tym czasie wpływy Kościoła były tak silne, że jawne głoszenie innych prawd, niż te, które uznawał Kościół, mogło narazić Kopernika na wiele przykrości. Włoskiego filozofa Giordano Bruno za głoszenie podobnych poglądów w 47 lat później, spalono we Włoszech na stosie.

1561

ROZBUDOWA POLSKIEJ FLOTY WOJENNEJ.

Odzyskanie dostępu do Morza Bałtyckiego i rozwój handlu zbożem skłoniły Polskę do rozbudowy floty handlowej i wojennej. Pewien wpływ miała na to również tocząca się wojna z Rosją o Inflanty, którą prowadził syn i następca Zygmunta Starego – król Zygmunt August.

Inflanty to obszar dzisiejszej Łotwy i Estonii. Król Zygmunt August został koronowany za życia swojego ojca – Zygmunta Starego, którego wówczas zaczęto nazywać „Starym”, aby odróżnić dwóch królów Zygmunatów.

1563

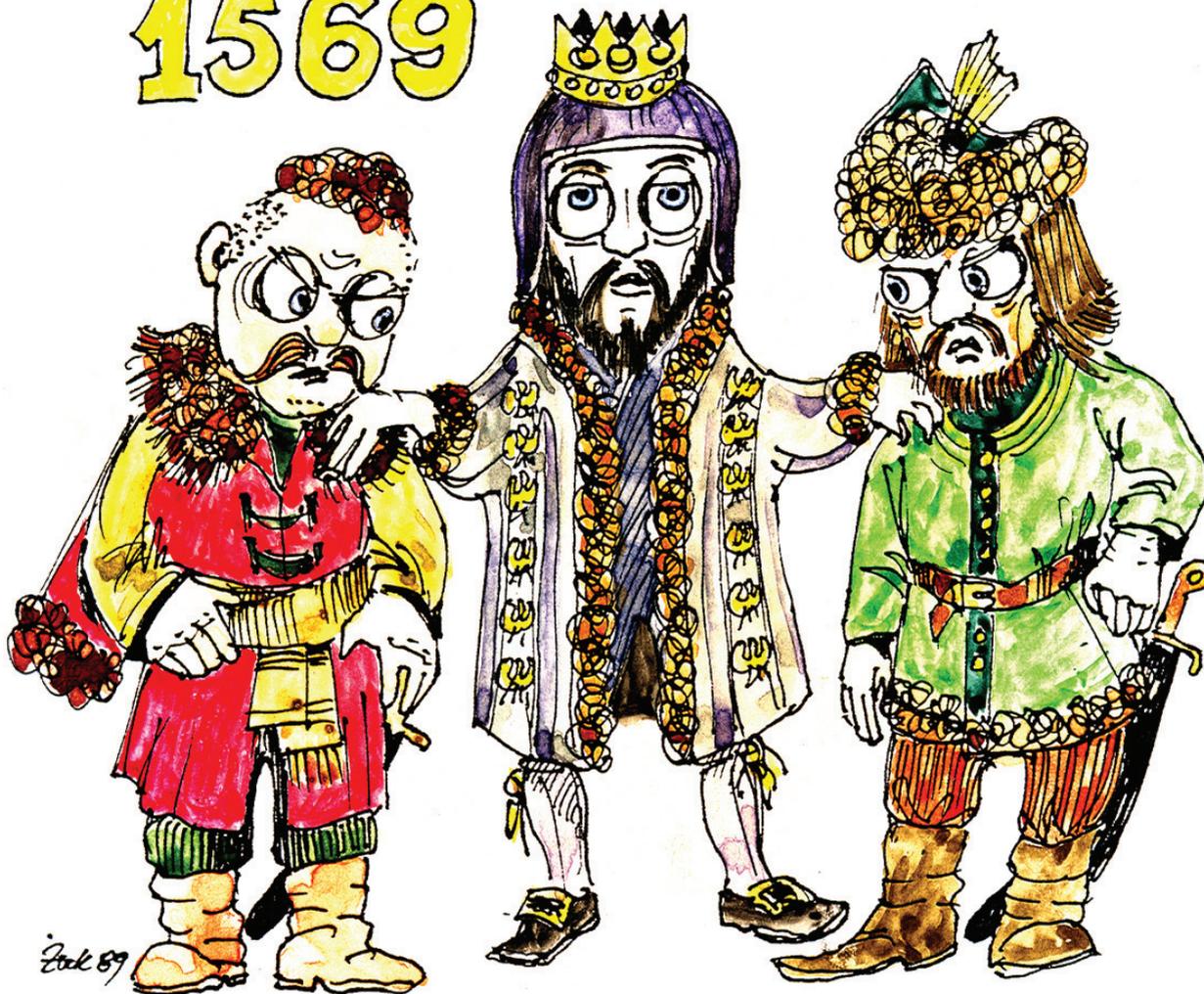

ŚLUB KATARZYNY JAGIELLONKI
Z KSIĘCIEM JANEM WAZĄ Z FINLANDII

Król Zygmunt August wydał swoją siostrę – Katarzynę Jagiellonkę – za mąż za księcia Jana Wazę władającego Finlandią, która wówczas nie była samodzielnym państwem, lecz stanowiła część Szwecji. Katarzyna wyjechała wraz z mężem do Finlandii, lecz wkrótce brat księcia Jana, król szwedzki Eryk Szalony uwięził ich oboje. W więzieniu w Szwecji Katarzyna Jagiellonka urodziła syna Zygmunta, który po latach został królem Polski, Zygmuntem III Wazą.

Syn Katarzyny Jagiellonki i księcia Jana – Zygmunt otrzymał na chrzcie to imię na cześć swego wuja, króla Zygmunta Augusta. Przez całe życie pozostał katolikiem, mimo że Szwedzi byli protestantami.

1569

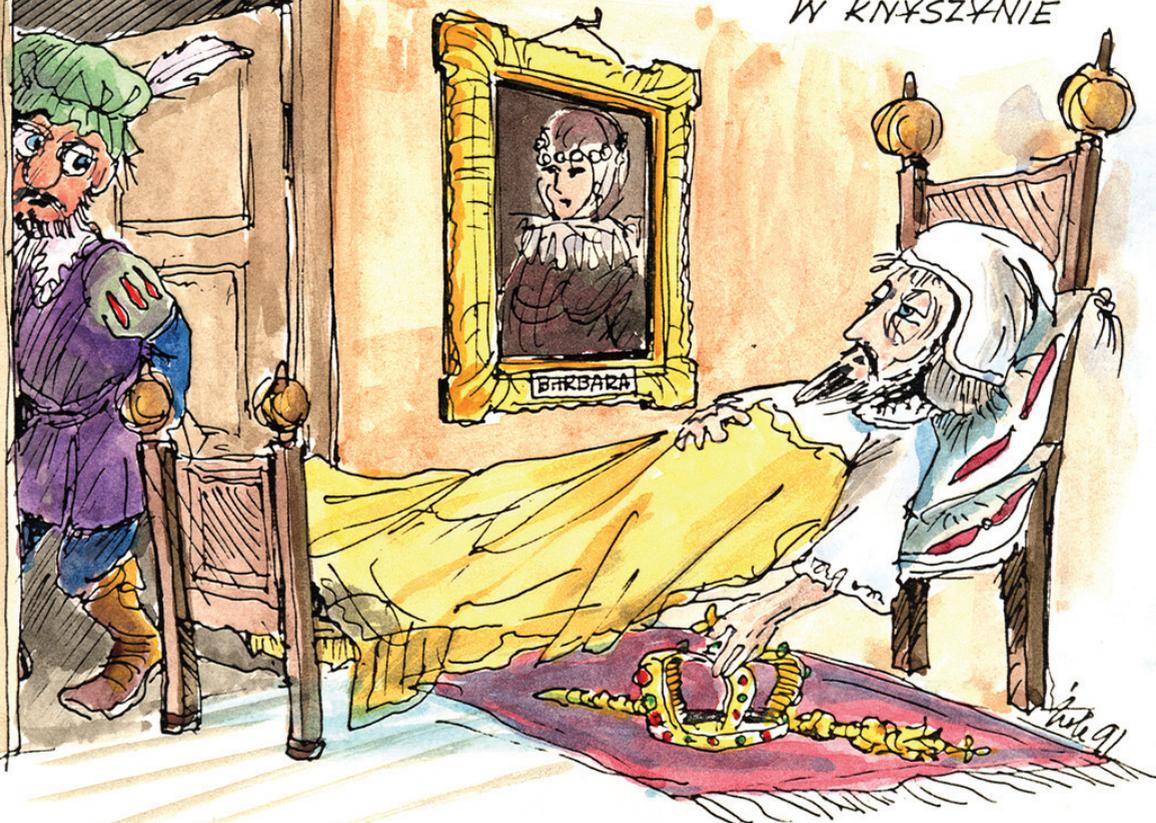
UNIA LUBELSKA MIĘDZY POLSKĄ I LITWĄ.
(DWA STRONY NIEZBYT ZADOWOLONE)

Król Zygmunt August doprowadził do pełnej unii polsko-litewskiej. Sejm w Lublinie uchwalił wcielenie do Korony (tak nazywano ziemie Polski) województw wschodnich, a król wydał akt połączenia Polski i Litwy w jedno państwo. Nastąpiło również zrównanie praw i wolności szlacheckich na wzór polski (przypomnij sobie o przywilejach z roku 1433). Mimo to każda ze stron uznała unię za pomniejszenie swej odrębności narodowej. Rzeczpospolita Obojga Narodów stała się potęgą terytorialną.

Ówczesna Litwa obejmowała dużo większy obszar niż obecna Republika Litewska. Należała do Litwy cała dzisiejsza Białoruś, a nawet okresowo, część Ukrainy.

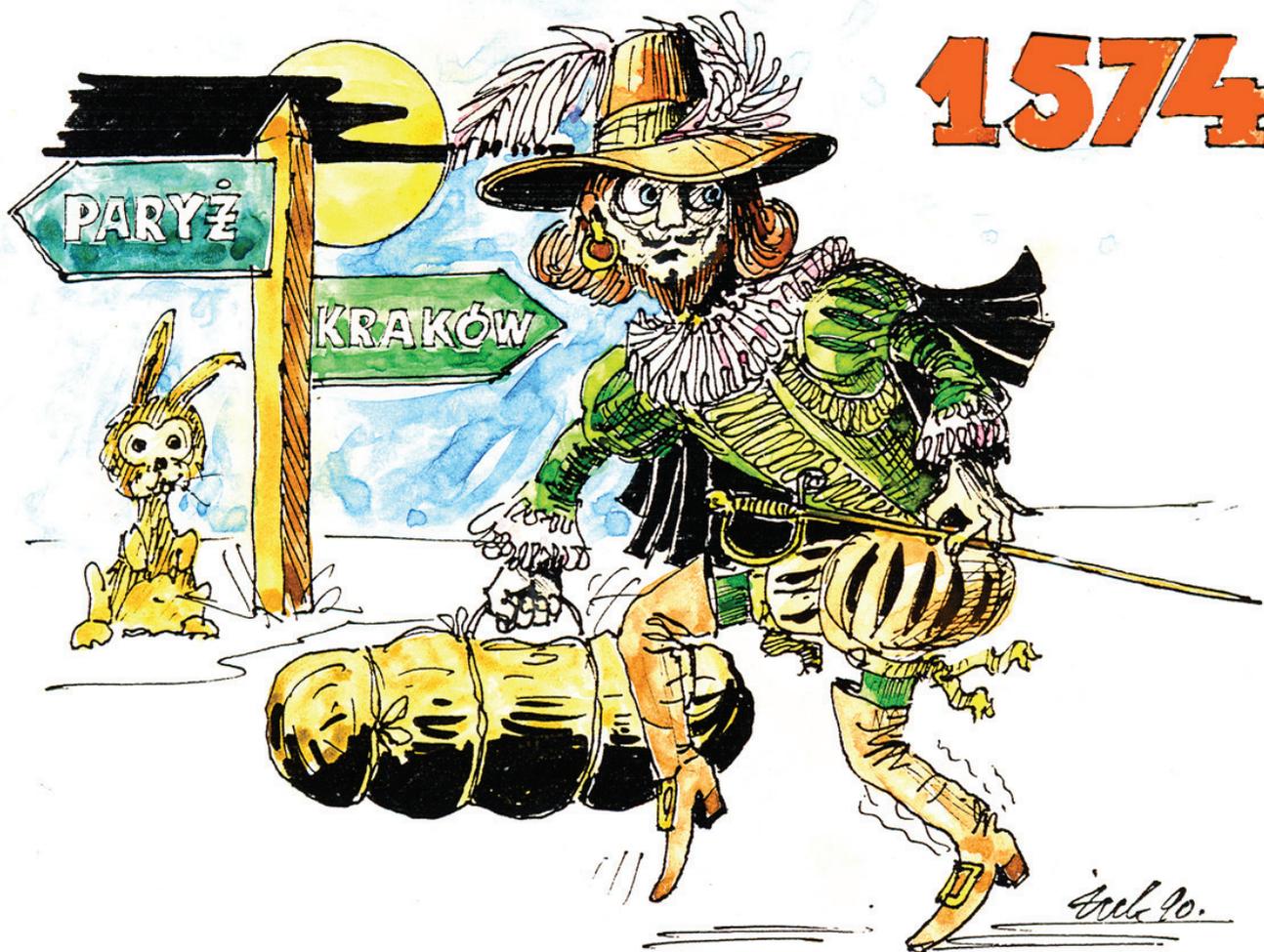
1572

KRÓL ZYGMUNT AUGUST, OPUSZCZONY
PRZEZ DWORZAN, UMIERA NA ZAMKU
W KNYSZYNIE

W roku 1572 umarł król Zygmunt August, a wraz z jego śmiercią wygasła na tronie polskim dynastia Jagiellonów. Niestety król nie miał syna ani też nie zadbał o zapewnienie następcy po sobie (tak, jak to zrobił król Kazimierz Wielki – przypomnij sobie rok 1370). Teraz połączone Polska i Litwa stanęły wobec konieczności wyboru przez szlachtę któregoś z przedstawicieli zagranicznych domów panujących. Panowanie Jagiellonów w Polsce (od Jagiełły do Zygmunta Augusta) odznaczało się osłabieniem władzy królewskiej na rzecz szlachty, łagodnością rządów i ustępliwością. Na olbrzymim obszarze wielonarodowej Rzeczypospolitej brak silnego ośrodka władzy stawał się źródłem przyszłych niepowodzeń.

Król Zygmunt August umarł osamotniony i opuszczony przez dworzan, dla których przestał być autorytetem. Nie było następcy, który zadbałby o dyscyplinę dworu i porządek w państwie.

KRÓL HENRYK WALEZJUSZ UCIEKA Z POLSKI
PO KILKUMIESIĘCZNYM PANOWANIU NA WIEŚĆ
O ŚMIERCI KRÓLA FRANCJI - KAROLA IX.

Po śmierci Zygmunta Augusta królem obrano królewicza francuskiego Henryka de Valois (czytaj de Walua) zwanego w Polsce Walezjuszem lub Walezym. Władza w rękach sejmu i panująca w Polsce tolerancja religijna nie odpowiadały królowi Henrykowi, który we Francji przyzwyczajony był do rządów absolutnych i zwalczania przedstawicieli innych wyznań. Na wieść o śmierci swego brata, króla Francji Karola IX, po którym dziedziczyć miał koronę, król Henryk Walezy uciekł z Polski po kilkumiesięcznym panowaniu.

Władza absolutna oznacza smodzielne decydowanie władcy o rządzeniu państwem, które uważa on za swą własność.

Henryk Walezy został królem w wyniku elekcji, czyli wyboru przez większość możnowładców i szlachty.

Wybrano cudzoziemca, gdyż na króla Polaka nie zgodziliby się Litwini, a na króla Litwina – Polacy.

1581

KRÓL STEFAN BATORY PRZYJMUJE
POSŁÓW RUSKICH POD MURAMI
OBŁĘZONEGO PSKOWA.

Po wyjeździe Henryka Walezego nastąpiło w Polsce dwuletnie bezkrólowie zakończone wyborem na tron siostry Zygmunta Augusta – Anny Jagiellonki (która mimo podeszłego wieku była niezamężna) i jej ślubem z księciem Siedmiogrodu Stefanem Batorym. Król Stefan Batory zreformował polską armię, szczególnie piechotę, i rozpoczął kolejną wojnę z Rosją o Inflanty, którą wygrał i zakończył rozejmem w roku 1582.

Siedmiogród był księstwem leżącym w państwie węgierskim.

Przypomnij sobie, gdzie leżały Inflanty i który z królów ostatnio o nie walczył (patrz: rok 1561).

1596

KRÓL ZYGMUNT III WAZA PRZENOSI
STOLICĘ Z KRAKOWA DO WARSZAWY

Po śmierci Stefana Batorego, który panował dziesięć lat, tron polski objął Zygmunt III Waza, syn Katarzyny Jagiellonki i Jana Wazy, a siostrzeniec Zygmunta Augusta (przypomnij sobie rok 1563). Obszar Rzeczypospolitej po Unii Lubelskiej z roku 1569 powiększył się znacznie, więc król Zygmunt III Waza postanowił w roku 1596 przenieść stolicę z Krakowa do Warszawy, leżącej bliżej środka kraju. W Warszawie stał już wówczas zamek królewski, choć nie wyglądał tak, jak dzisiaj.

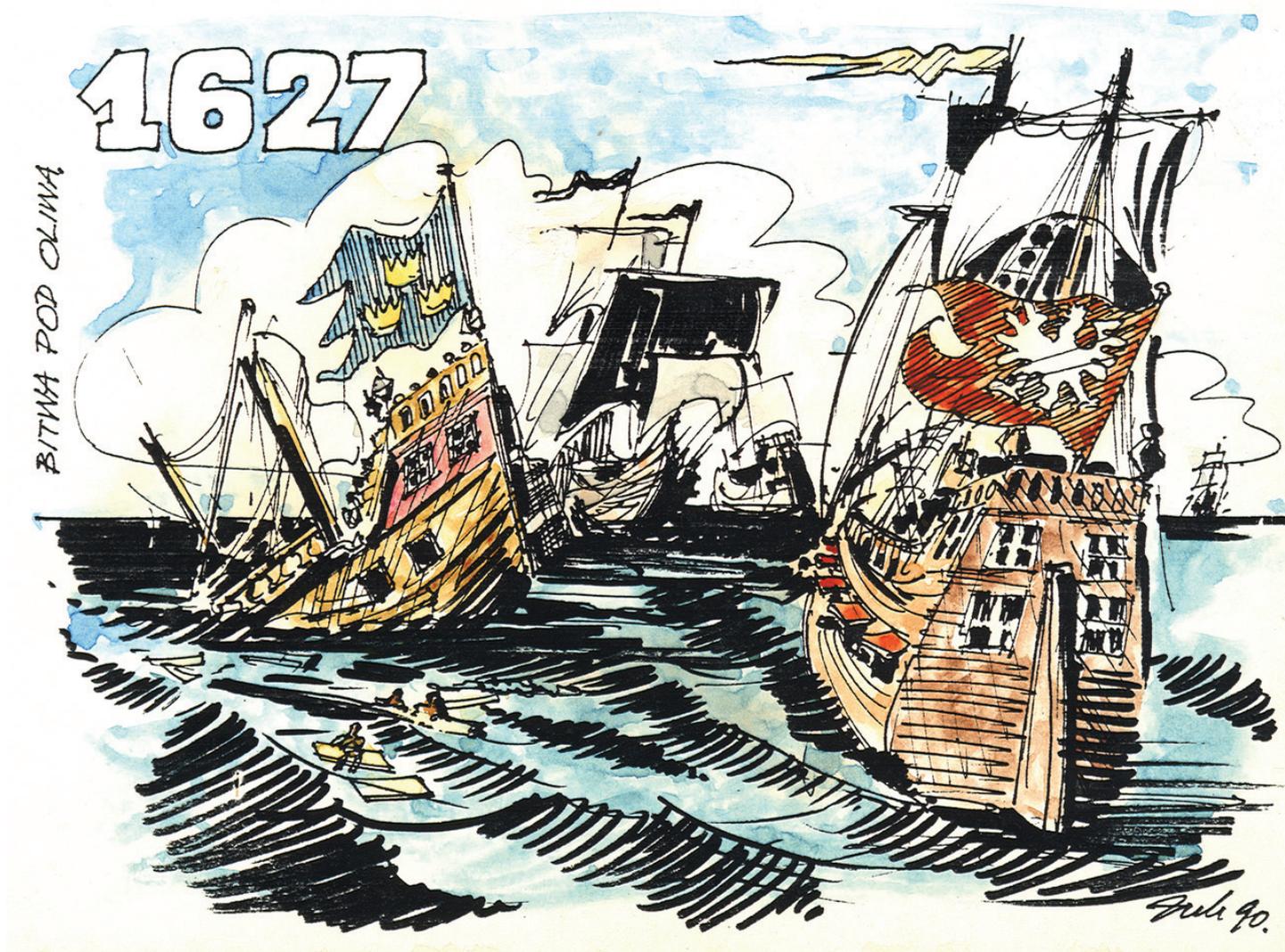
Siostra Zygmunta III Wazy, królowa Anna Wazówna również przybyła ze Szwecji do Polski i zamieszkała w pokrzyżackim zamku w Golubiu-Dobrzyniu, pod którym teraz odbywają się turnieje rycerskie.

Król Zygmunt III Waza był przesadnie gorliwym katolikiem i ograniczał prawa innych wyznań w Polsce. Poczęły mnożyć się bunty i powstania, szczególnie kozackie, na terenach objętych religią prawosławną. Wybuchła wojna ze Szwecją o niedawno zdobyte przez Batorego Inflanty, lecz liczna armia szwedzka została pokonana przez dużo słabsze wojska polskie dowodzone przez hetmana Karola Chodkiewicza, w bitwie pod Kircholmem w roku 1605.

Kircholm leży na terenie dzisiejszej Łotwy, 15 km na wschód od Rygi.

Król Zygmunt III Waza po swoim ojcu – Janie – był spadkobiercą tronu szwedzkiego i pragnął zachować te prawa. Szwedzi nie zgadzali się na to i stosunki polityczne między Polską a Szwecją bardzo się popsuły.

Szwedzi dążyli do opanowania wybrzeży Bałtyku. W wyniku wzajemnych pretensji doszło do zablokowania portu gdańskiego przez okręty szwedzkie, jednak polska flota wojenna w roku 1627 pokonała Szwedów w bitwie pod Oliwą.

Bitwa pod Oliwą była zaledwie potyczką okrętów wojennych i ma znaczenie historyczne tylko dlatego, że było to pierwsze starcie floty wojennej Polski z flotą obcego państwa.

1648

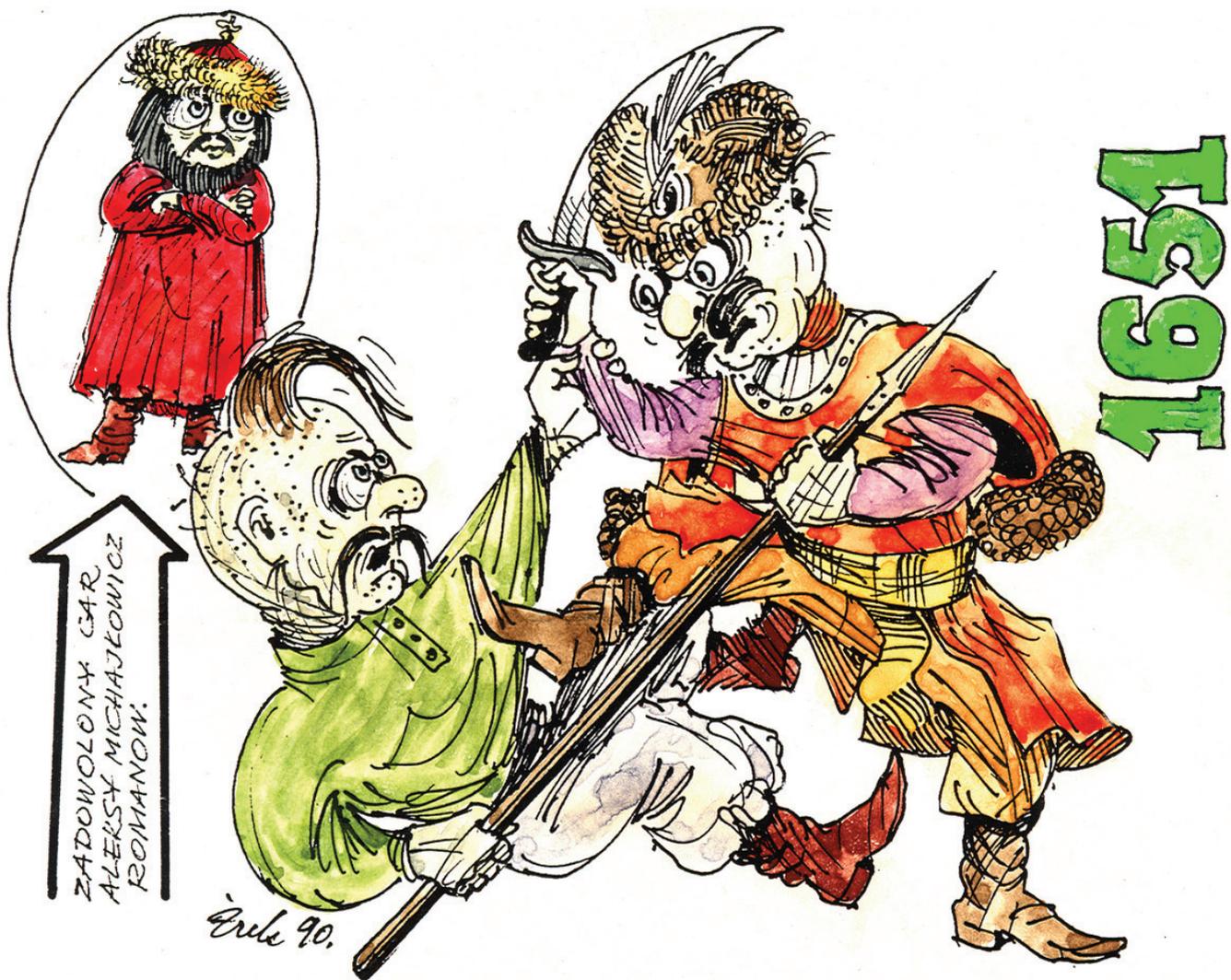

POWSTANIE CHMIELNICKIEGO NA UKRAINIE

Po śmierci Zygmunta III Wazy królem Polski został jego starszy syn Władysław IV. Rozpoczęte za życia Zygmunta III bunty kozackie i chłopskie na Ukrainie nasiliły się i przerodziły w powstanie dowodzone przez Bohdana Chmielnickiego. Początkowo było ono skierowane przeciwko właścicielom wielkich majątków ziemskich, ale z czasem stało się walką o wyzwolenie polityczne. Nieliczne wojska polskie poniosły kolejno trzy klęski w wielkich bitwach. Chmielnicki zapewnił sobie pomoc Tatarów i jego armia oblegała Lwów i Zamość. W czasie wojny zmarł król Władysław IV.

Wojska polskie poniosły trzy klęski w miejscowościach: Żółte Wody, Korsuń i Piławce. Poproś Tatę, aby Ci pokazała na mapie Ukrainy.

Król Władysław IV kazał wybudować w Warszawie kolumnę Zygmunta – dla uczczenia pamięci swego ojca, króla Zygmunta III Wazy. Kolumna stoi do dziś. Na pewno wiesz, jak wygląda. Prawda?

Po Władysławie IV korona polska przypadła jego młodszemu bratu – Janowi Kazimierzowi Wazie. Za jego panowania, w roku 1651 doszło do bitwy pod Beresteczkiem z wojskami Bohdana Chmielnickiego. Armia polska z trudem pokonała wojska kozacko-tatarskie, głównie na skutek paniki wywołanej w ich szeregach. Mimo zwycięstwa polskiego ostatecznym wynikiem wojny było przyłączenie dużej części Ukrainy do Rosji.

Jan Kazimierz Waza przed objęciem tronu był kardynałem.

Na sejmie zwołanym w 1652 roku doszło do bardzo groźnego dla przyszłych losów Polski wydarzenia. Jeden z posłów podczas obrad nad nowym prawem, nie chcąc się zgodzić na jego uchwalenie, krzyknął „nie pozwalam!”. Inni posłowie orzekli, że wolność szlachecka każe im uszanować wolę jednego z nich i ostatecznie obrady przerwano. Do uchwalenia prawa nie doszło. Odtąd jeden z posłów zawsze mógł skutecznie przeciwstawić się woli większości. Zwyczaj ten nazwano po łacinie „liberum veto” – po polsku „wolne, nie pozwalam”. Umożliwiał on możnowładcom niedopuszczanie do uchwalenia takich praw, jakie nie były im wygodne.

Posłem, który w roku 1652 pierwszy zastosował „liberum veto”, był Siciński, poseł upicki. Upita jest niewielkim miastem na Litwie.

HETMAN CZARNIECKI ZWYCIĘŻA KRÓLA SZWEDZI
KAROLA GUSTAWA I WYPĘDZA GO Z POLSKI

W roku 1655 wojska szwedzkie zaatakowały Polskę, korzystając z jej osłabienia powstaniem kozackimi i ze zdrady kilku magnatów. Król Jan Kazimierz schronił się za granicą. Początkowo król szwedzki Karol Gustaw łatwo zajmował kolejne części kraju, lecz wkrótce rozpoczęła się wojna partyzancka. Opór Polaków wzrósł po oblężeniu przez najeźdźców klasztoru na Jasnej Górze, który jednak zdołano obronić. Jednym z wodzów polskich był Stefan Czarniecki, który wraz z innymi rozpoczął wyzwolenie Polski. Król Jan Kazimierz powrócił do kraju i zmusił Szwedów do odwrotu. Zawarty z nimi pokój w Oliwie w roku 1660 postanawiał zrzeczenie się praw króla polskiego do korony szwedzkiej i rezygnację z praw lennych do Prus. Poza tym Polska znów utraciła Inflanty.

Najazd szwedzki nazwano „potopem”. Gdy będziecie starsi, na pewno przeczytacie drugą część trylogii Henryka Sienkiewicza, noszącą właśnie taki tytuł.

KRÓL MICHAŁ I KORYBUT WIŚNIEWIECKI
ODDAJE TURKOM KAMIEŃC PODOLSKI

Po abdykacji króla Jana Kazimierza Wazy na tron polski obrano Michała Korybuta Wiśniowieckiego (syna Jeremiego, wstawionego w walkach z Chmielnickim i bohaterską obroną twierdzy w Zbarażu). Król Michał Korybut rządził nieudolnie. Po wojnie z Turcją zakończonej pokojem w Buczaczu, oddał Turkom twierdzę w Kamieńcu Podolskim i zobowiązał się płacić im coroczną daninę. Zostało to uznane za hańbę Rzeczypospolitej, której honor uratował hetman Jan Sobieski zwyciężając w roku 1673 Turków pod Chocimiem.

Abdykacja jest to zrzeczenie się tronu przez króla.

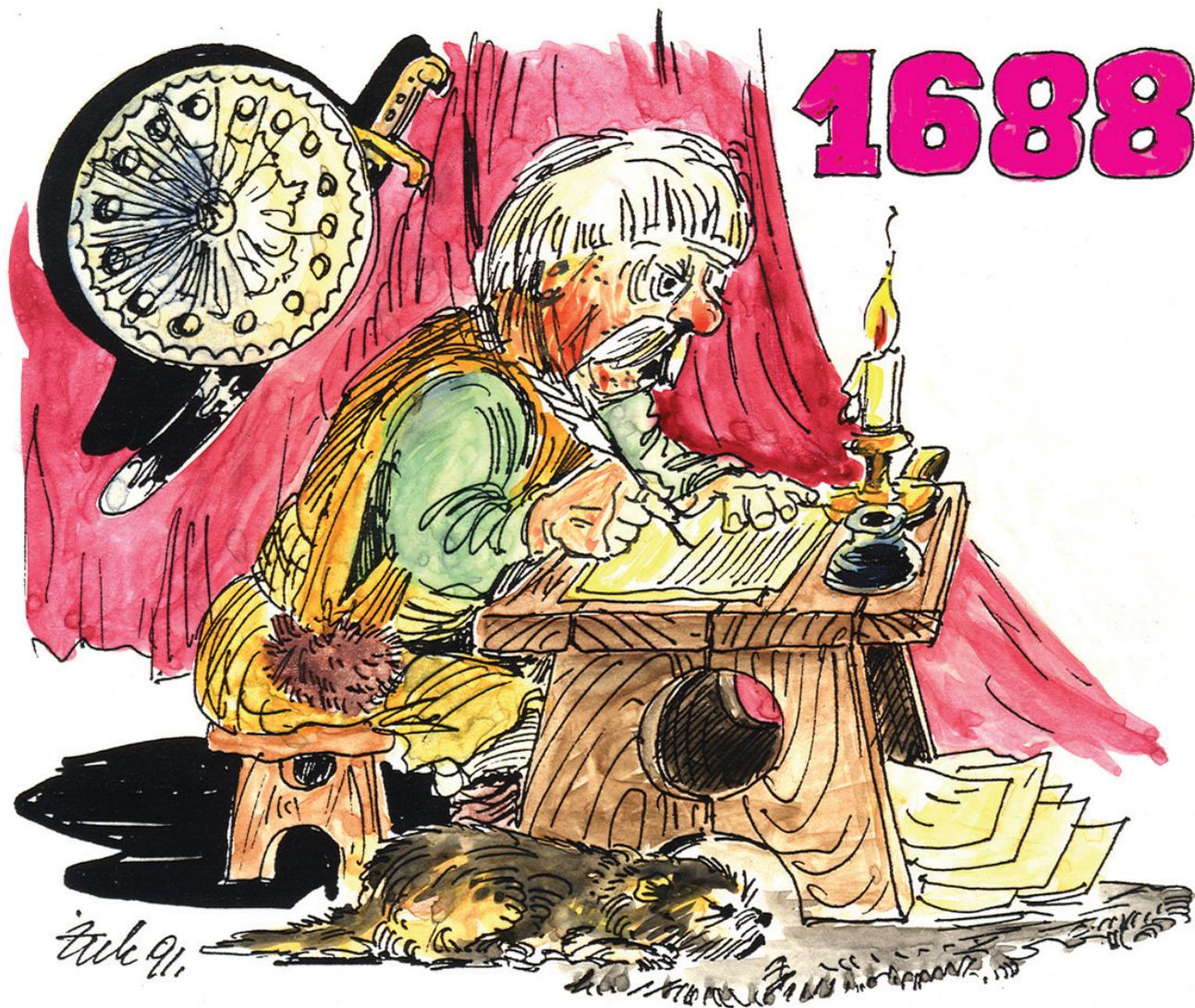
KRÓL JAN III ZWYCIĘŻA POD WIEDNIEM

Po krótkim panowaniu i śmierci króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego tron objął zwycięzca Turków spod Chocimia, hetman Jan Sobieski. Zawarł on przymierze z Austrią przeciw Turcji. W roku 1683 Turcy napadli na Austrię i oblegli Wiedeń. Król Jan III Sobieski pospieszył z pomocą. Dowodzona przez niego armia koalicyjna zwyciężyła Turków pod Wiedniem. Zdecydowała o tym trafna strategia króla i atak polskiej husarii. Nastąpiło załamanie się potęgi tureckiej w Europie, ale Polska odniosła z tego małe korzyści.

Armia koalicyjna, to armia złożona z wojsk kilku narodów.

Husaria była polską ciężką jazdą pancerną, uzbrojoną w długie kopie i szable. Stając do walki husarze przypinali skrzydła do ramion.

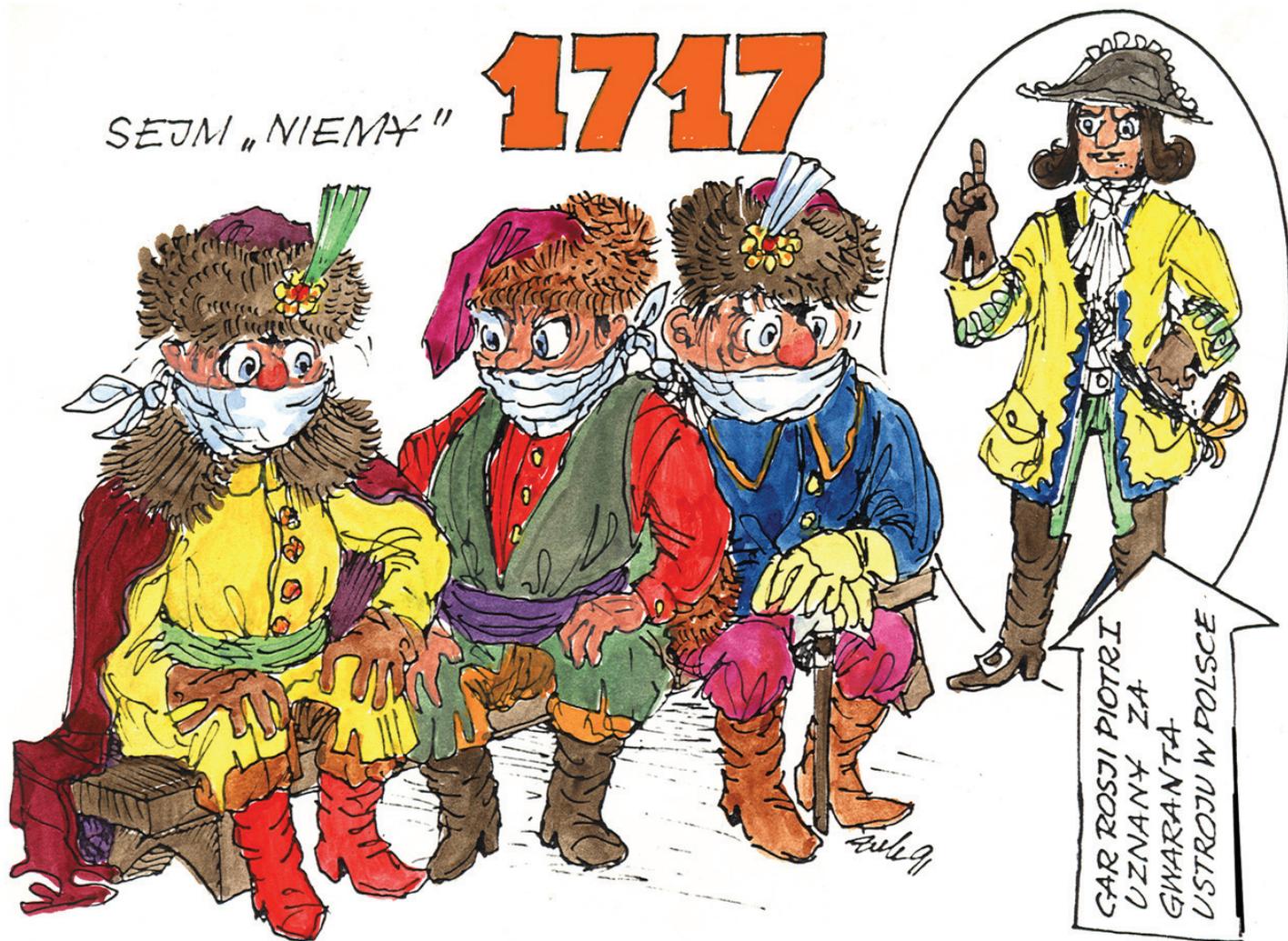
Król Jan III Sobieski wybudował w Wilanowie pod Warszawą wspaniały pałac, w którym zamieszkał. Warto ten pałac obejrzeć!

JAN CHRYZOSTOM PASEK
SPISUJE PAMIĘTNIKI

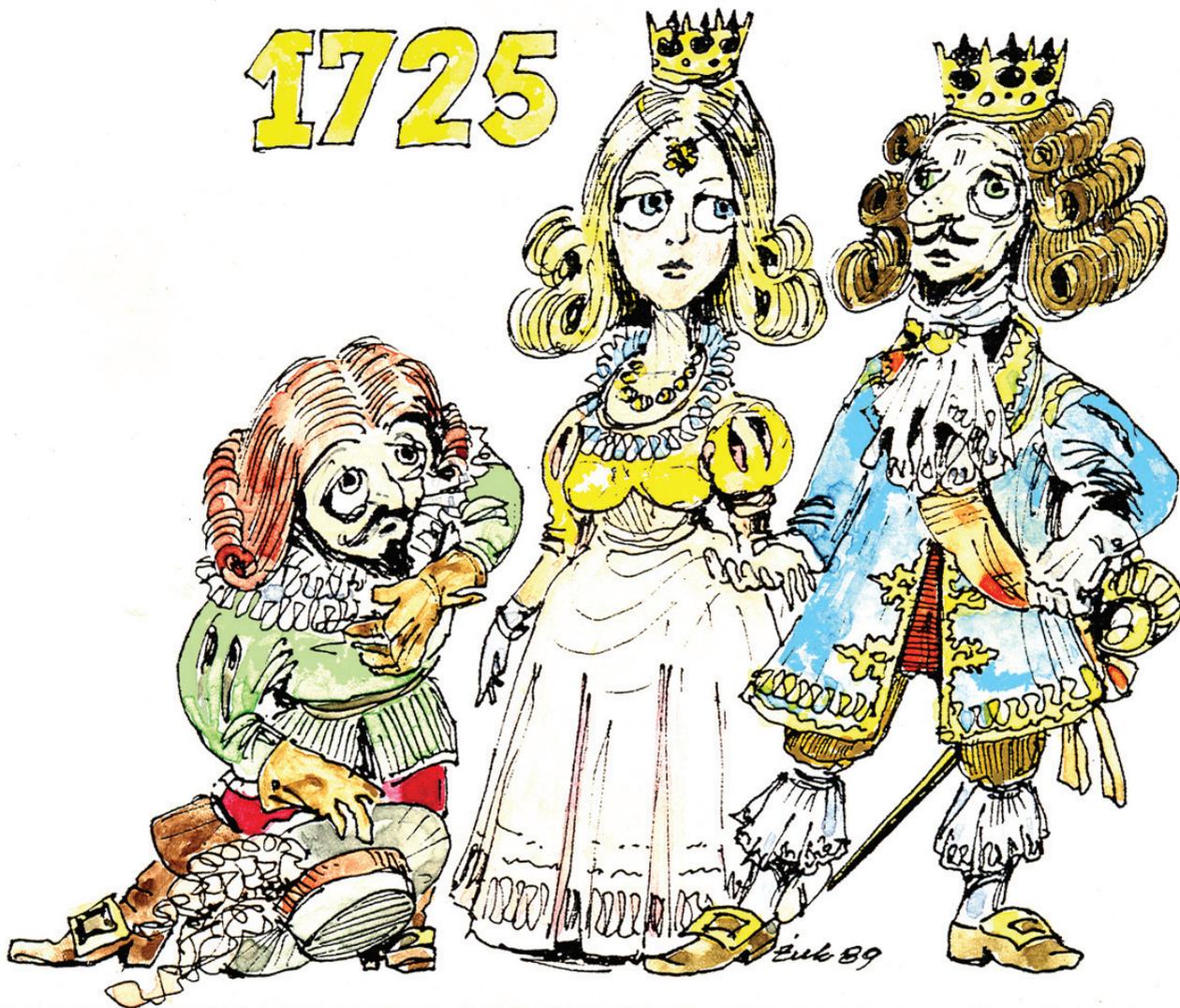
Polski szlachcic, były żołnierz armii hetmana Stefana Czarnieckiego (przypomnij sobie rok 1660), Jan Chryzostom Pasek, napisał pamiętniki. Przedstawił w nich swoje życie rycerza i dworzanina oraz udział w różnych walkach. Z pamiętników Paska dowiadujemy się wiele o życiu i zwyczajach ówczesnych Polaków.

Jan Chryzostom Pasek miał oswojoną wydrę, którą podarował królowi Janowi III Sobieskiemu.

Po zgonie króla Jana III Sobieskiego tron w Polsce objęli Sasi: najpierw August II Mocny, a następnie jego syn – August III. Za panowania Augusta II Mocnego (rzeczywiście był bardzo silny) pomiędzy królem a szlachtą powstał konflikt o sposób rządzenia: król dążył do rządów absolutnych, a szlachta broniła swoich wpływów na rządzenie państwem. Pośrednictwa w tej sprawie podjął się car Rosji – Piotr I. W roku 1717 zwołano sejm, który później nazwano „niemym”, bowiem nie dopuszczono na nim posłów do głosu, aby nie mogli zastosować „liberum veto”. W końcu sejm uchwalił ograniczenie liczby żołnierzy i urzędników saskich w Polsce, a car rosyjski uznał się za osobę gwarantującą wykonanie tych uchwał. Był to pierwszy wyraźny objaw popadania Polski w obcą zależność.

1725

KRÓLEWNA MARIA LESZCZYŃSKA POŚLUBIA
KRÓLA FRANCUSKIEGO LUDWIKA XV.

Panowanie króla Augusta II zostało przedzielone krótkimi rządami króla Stanisława Leszczyńskiego, popieranego przez Szwedów. Córka Stanisława Leszczyńskiego – królowa Maria została w roku 1725 żoną króla francuskiego Ludwika XV. Stanisław Leszczyński panował jeszcze raz, bardzo krótko, wybrany ponownie wraz z Augustem III Sasem, ale abdykował i wyjechał do Francji, gdzie mieszkał do końca życia. Za panowania Sasów nastąpił ostateczny upadek potęgi i znaczenia Polski w Europie.

Sas to nie nazwisko, lecz narodowość, tak jak Polak czy Francuz. Sasi – to Niemcy zamieszkujący Saksonię, krainę w Niemczech. W tamtych czasach Saksonia była oddzielnym królestwem, tak jak i Prusy.

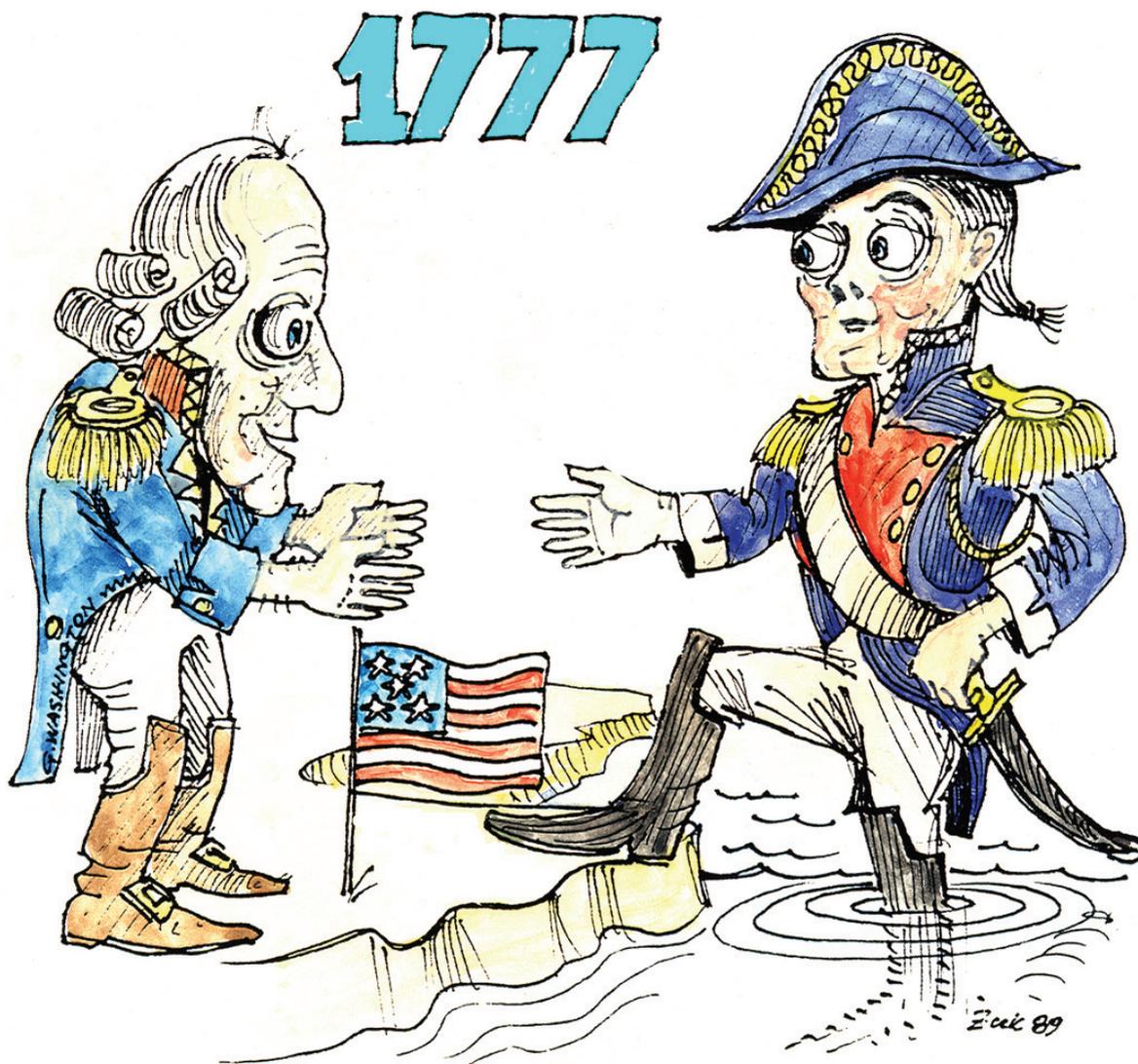
1772

PIERWSZY ROZBIÓR POLSKI

Po śmierci Augusta III wstąpił na polski tron Stanisław August Poniatowski w roku 1764. Polsce konieczne były zmiany w sposobie rządzenia krajem, ale władcom Rosji nie były one na rękę, więc wspierali tę część szlachty, która myślała po staremu. W roku 1768 przeciwko królowi i Rosji zawiano w Barze sprzysiężenie, konfederację barską, w obronie wolności i niepodległości. Wystąpienie konfederatów barskich zostało stłumione przez wojska rosyjskie, a ruch ten stał się pretekstem do rozbioru Polski przez Rosję, Prusy i Austrię, jako stwierdzony „całkowity rozkład państwa”. W roku 1772 nastąpił pierwszy rozbiór Polski. Rosja włączyła do swego imperium Inlandy i część Białorusi, Prusy – Pomorze, część Wielkopolski i Kujaw, a Austria – krakowskie, część Śląska i Podola.

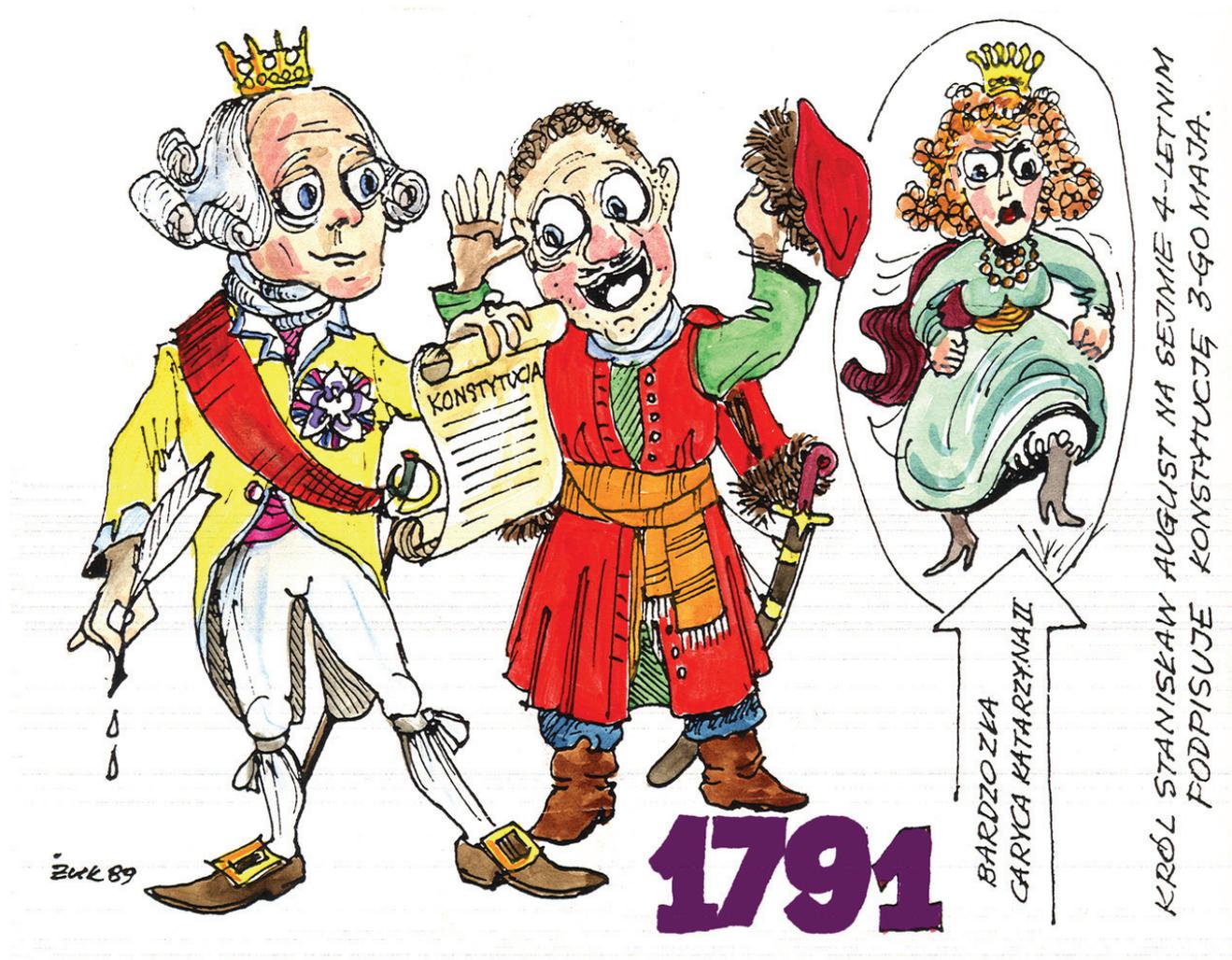
Bar – to miasto na Podolu, założone przez królową Bonę, żonę Zygmunta Starego.

KOŚCIUSZKO W AMERYCE WALCZYŁ
O WOLNOŚĆ STANÓW ZJEDNOCZONYCH.

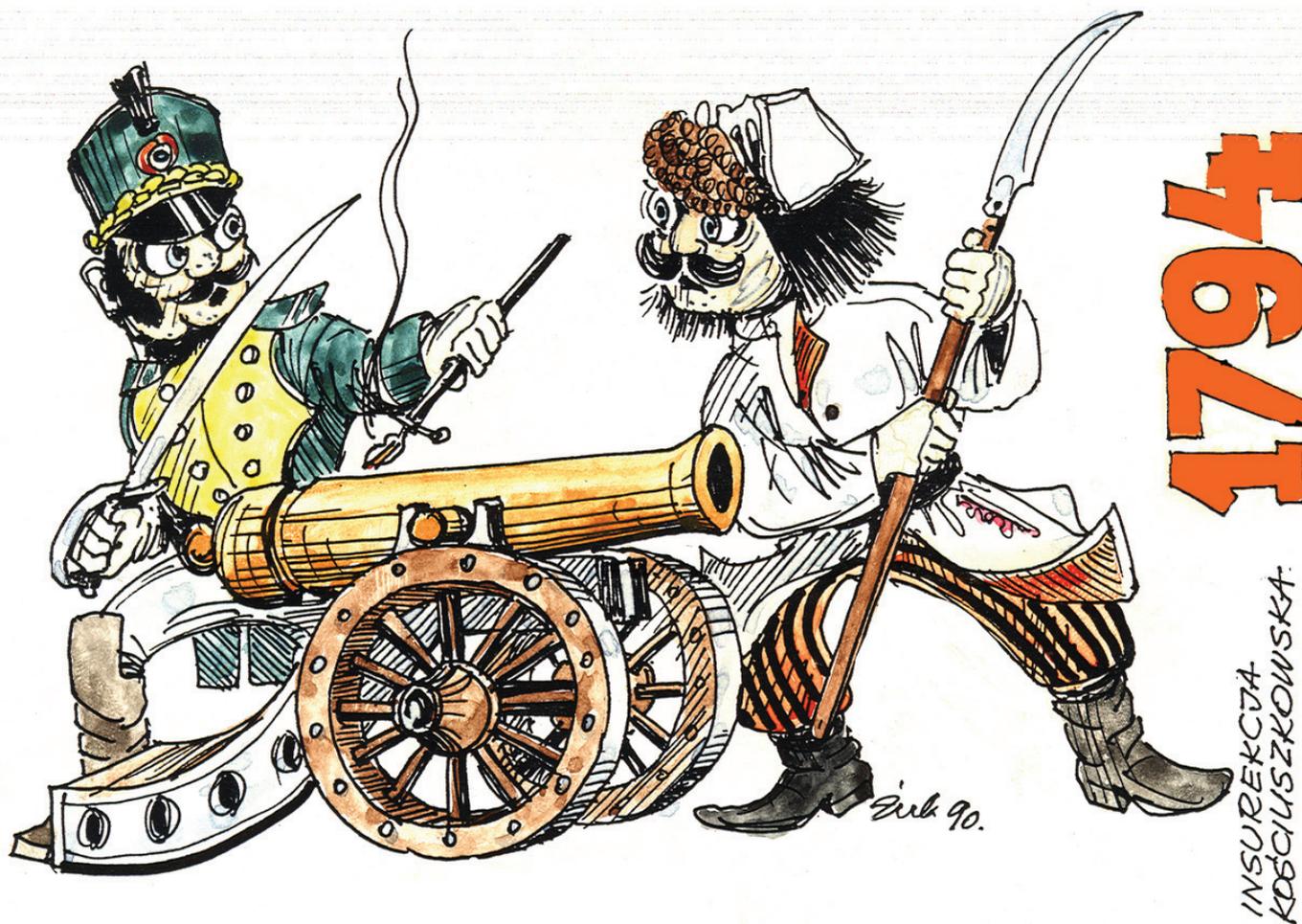
W czasie po pierwszym rozbiore Polski, Polacy walczyli nie tylko o wolność swojego kraju. Tadeusz Kościuszko – polski oficer – wyruszył do Ameryki Północnej walczącej właśnie z Anglikami o prawo do samodzielności. Kościuszko bardzo zasłużył się w Ameryce i odznaczył swoim talentem wojskowym, szczególnie podczas oblężenia Saratogi w roku 1777. Naród amerykański pamięta o Kościuszcze do dzisiaj i w Stanach Zjednoczonych wystawiono mu wiele pomników.

W tym czasie, co Kościuszko, walczył o wolność Stanów Zjednoczonych również inny polski oficer – Kazimierz Pułaski, który poległ w Ameryce, pod Savannah.

Za czasów panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego postępową część narodu, wraz z królem, czyniła starania, aby odbudować dawną potęgę państwa polskiego. Wysiłki te były niweczone przez zaborców, szczególnie Rosję. Wówczas to sejm, zwany Wielkim lub Czteroletnim, obradujący w latach 1788-1792 uchwalił Konstytucję Trzeciego Maja, nazwaną tak od daty uchwalenia – 3.V.1791. Była ona – po Konstytucji Stanów Zjednoczonych, najbardziej postępowym dokumentem tego typu na świecie. Konfederacja w Targowicy, zawiązana przez część możnowładców posłusznych Rosji, zniweczyła dzieło Konstytucji i w roku 1793 nastąpił drugi rozbiór Polski.

Konstytucja to zbiór najważniejszych praw państwowych, na podstawie których tworzy się inne prawa.

Tadeusz Kościuszko po powrocie z Ameryki pragnął powstrzymać upadek Polski. W tym celu wywołał powstanie, stanął na czele armii (częściowo złożonej z chłopów-kosynierów) i wyruszył z Krakowa w kierunku Warszawy. Zwyciężył Rosjan, którzy zastąpili mu drogę, w bitwie pod Racławicami. Po tym zwycięstwie wydał uniwersał w Połańcu wzywający wszystkich do walki. W tym czasie w Warszawie wybuchły rozruchy, podczas których lud ukarał niektórych magnatów sprzyjających Rosji. W bitwie pod Maciejowicami Rosjanie zwyciężyli jednak wojsko Kościuszki, a on sam dostał się do niewoli. Powstanie to nazywamy Insurekcją Kościuszkowską.

Uniwersał to odezwa do narodu, czyli do wszystkich.

Kościuszko po uwolnieniu z rosyjskiej niewoli udał się do Szwajcarii i tam pozostał do końca życia.

Przegrana Insurekcji Kościuszkowskiej przyspieszyła całkowity upadek państwa polskiego. Prusy, Austria i Rosja podzieliły między siebie pozostałą część dawnej Rzeczypospolitej i Polska jako państwo przestała istnieć. Był to trzeci rozbiór Polski. Nastąpił on w roku 1795. Król Stanisław August Poniatowski abdykował i w trzy lata później umarł w Petersburgu.

Petersburg jest rosyjskim miastem założonym przez cara Piotra I Wielkiego. Po rewolucji 1917 roku nazwany został Leningradem, a obecnie przywrócono mu historyczną nazwę – Sankt Petersburg (czyli miasto świętego Piotra).

1797

JÓZEF WYBICKI W REGGIO (ITALIA)
PISZE „MAZUREK DĄBROWSKIEGO”,
PÓŹNIEJSZY NASZ HYMN NARODOWY.

Wielu wojskowych i ludzi z kręgów polskiej inteligencji wyemigrowało do innych krajów, szczególnie do Francji i Włoch, by tam działać na rzecz wyzwolenia Polski. We Włoszech generał Henryk Dąbrowski tworzył Legiony. Szukał on pomocy u francuskiego generała, a później cesarza – Napoleona Bonaparte, który toczył zwycięskie bitwy z wojskami państw – zaborców Rzeczypospolitej. Wśród emigrantów był również Józef Wybicki, prawnik i pisarz, który w roku 1797 ułożył we Włoszech słowa dzisiejszego polskiego Hymnu Narodowego „Jeszcze Polska nie zginęła...”, nazwanego wówczas pieśnią Legionów.

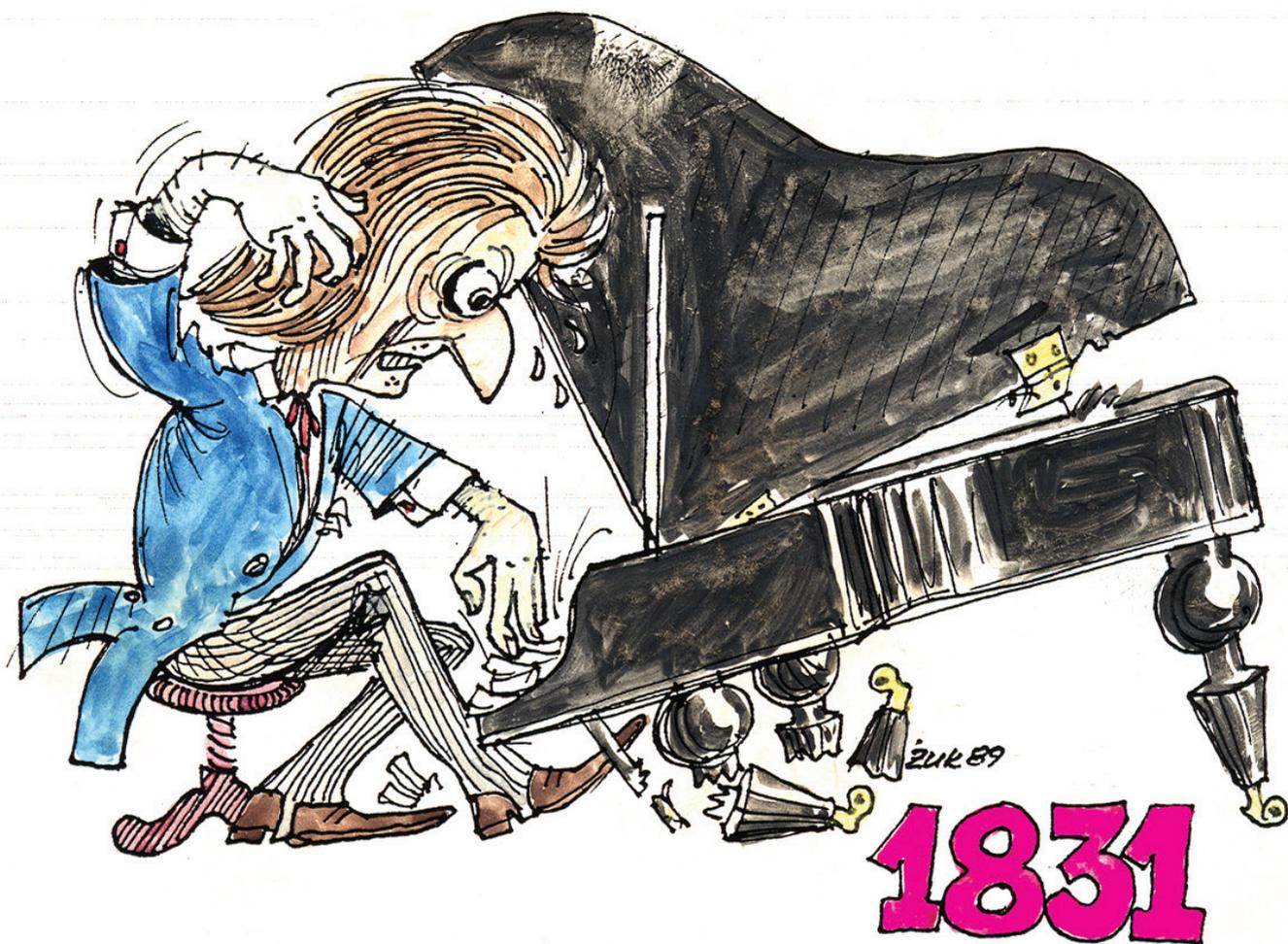
Emigrant to człowiek, który na stałe wyjechał z rodzinnego kraju.

CESARZ NAPOLEON BONAPARTE NADAJE
KONSTYTUCJĘ KSIĘSTWU WARSZAWSKIEMU.

Cesarz Napoleon Bonaparte prowadził zwycięskie wojny, a Anglia, Rosja i Austria sprzymierzyły się przeciwko niemu. W roku 1807 Napoleon zawarł pokój w Tylży z Prusami i Rosją, a na terenach zaboru pruskiego w Polsce stworzył Księstwo Warszawskie i nadał mu konstytucję. W roku 1812 Napoleon uderzył na Rosję, lecz poniósł klęskę i został ostatecznie pokonany w roku 1815 przez Anglików i Austriaków w bitwie pod Waterloo. Warunki pokoju w Europie ustalono na Kongresie Wiedeńskim, na którym w roku 1815 z okrojonych ziem Księstwa Warszawskiego utworzono Królestwo Polskie pod berłem rosyjskim (to znaczy, że królem polskim został car Rosji).

Waterloo – to miejscowość w Belgii.
Tylża znajduje się na Litwie.

CHOPIN TWORZY ETIUDĘ REWOLUCYJNĄ

W listopadzie 1830 roku w Warszawie wybuchło powstanie przeciwko zaborcy rosyjskiemu, zwane Powstaniem Listopadowym. Stoczono z Rosjanami sławne bitwy pod Stoczkiem i Olszynką Grochowską. Powstanie zostało stłumione przez wojska rosyjskie. Na wieść o wybuchu tego powstania przebywający za granicą największy polski kompozytor, Fryderyk Chopin, nie mogąc samemu wziąć udziału w powstaniu, skomponował „Etiudę rewolucyjną” – wspaniały utwór na fortepian. Chopin nigdy nie wrócił już do Polski i zmarł w Paryżu w roku 1849.

Nazwisko „Chopin” czytaj „Szopen”.

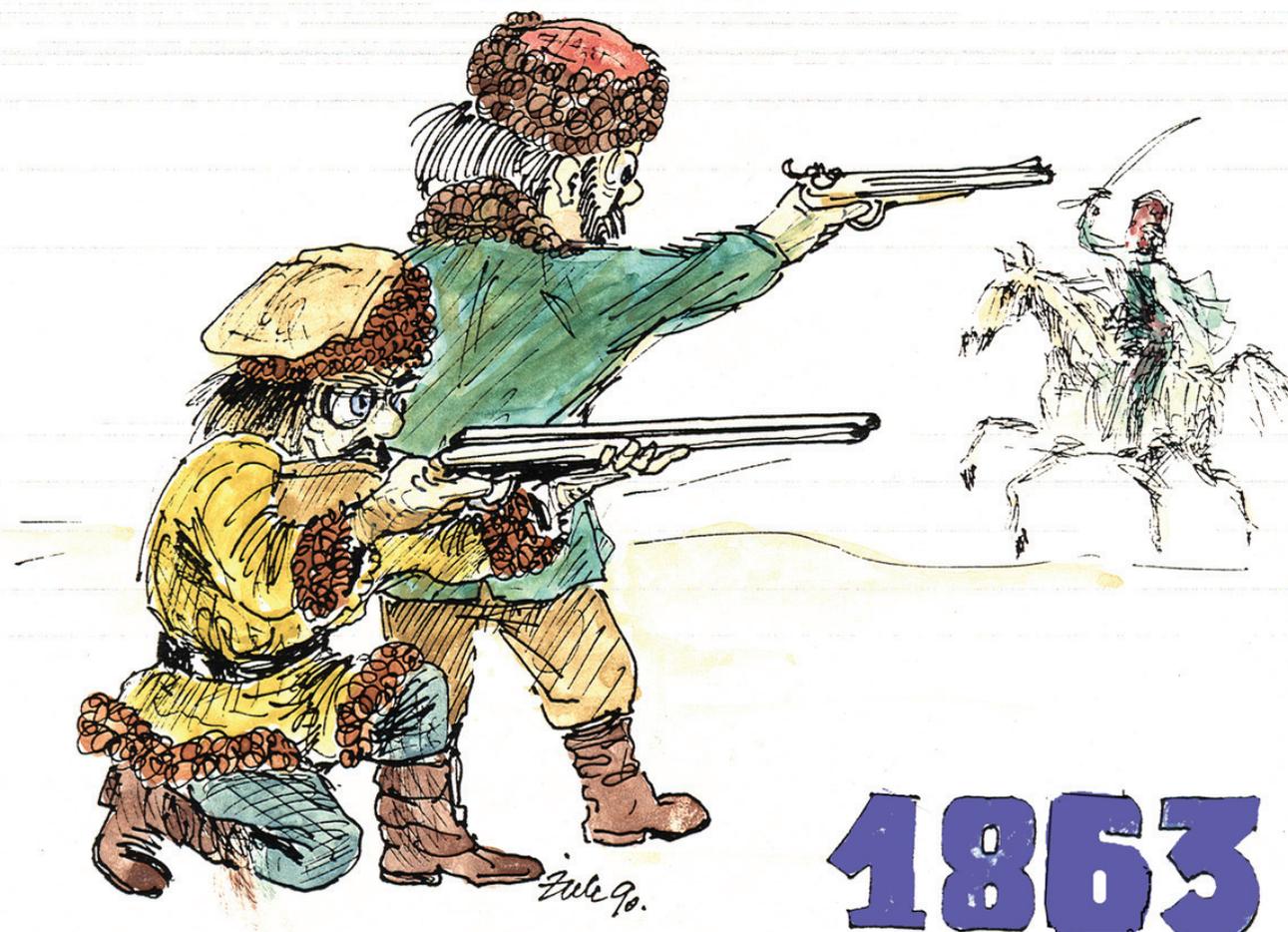
Poza Chopinem za granicą w tym czasie przebywało wielu polskich artystów, uczonych i polityków działających na rzecz oswobodzenia Polski od zaborców.

ADAM MICKIEWICZ W PARYŻU
PISZE „PANA TADEUSZA”

W tym samym czasie co Chopin, mieszkał za granicą, w Paryżu, największy polski poeta Adam Mickiewicz. W roku 1834 napisał on poemat pod tytułem „Pan Tadeusz” – uznany za polską epopeję narodową. W poemacie tym opisał czasy poprzedzające wkroczenie wojsk Napoleona na Litwę, losy różnych ludzi i stare zwyczaje.

Poproś Mamę czy Tatę, aby przeczytali Ci kilka wierszy z „Pana Tadeusza”, a przekonasz się, jak bardzo będzie Ci się podobała opisana tam historia.

1863

PRZEGRANE POWSTANIE STYCZNIOWE

Narastający na terenie zaboru rosyjskiego ucisk ludności polskiej doprowadził w styczniu 1863 roku do wybuchu powstania zbrojnego, które nazwane zostało Powstaniem Styczniowym. W roku 1864 Rosjanie stłumiли opór powstańców, a później zlikwidowali wszystkie istniejące jeszcze polskie instytucje, szczególnie szkoły. Podobnie postępowali Prusacy w zaborze pruskim. Więcej swobód pozostawiono Polakom pod zaborem austriackim, w Małopolsce, gdzie w roku 1869 wprowadzono autonomię terenu tak zwanej Galicji.

Autonomia to prawo do samodzielnego stanowienia o swoich sprawach.

1903
1911

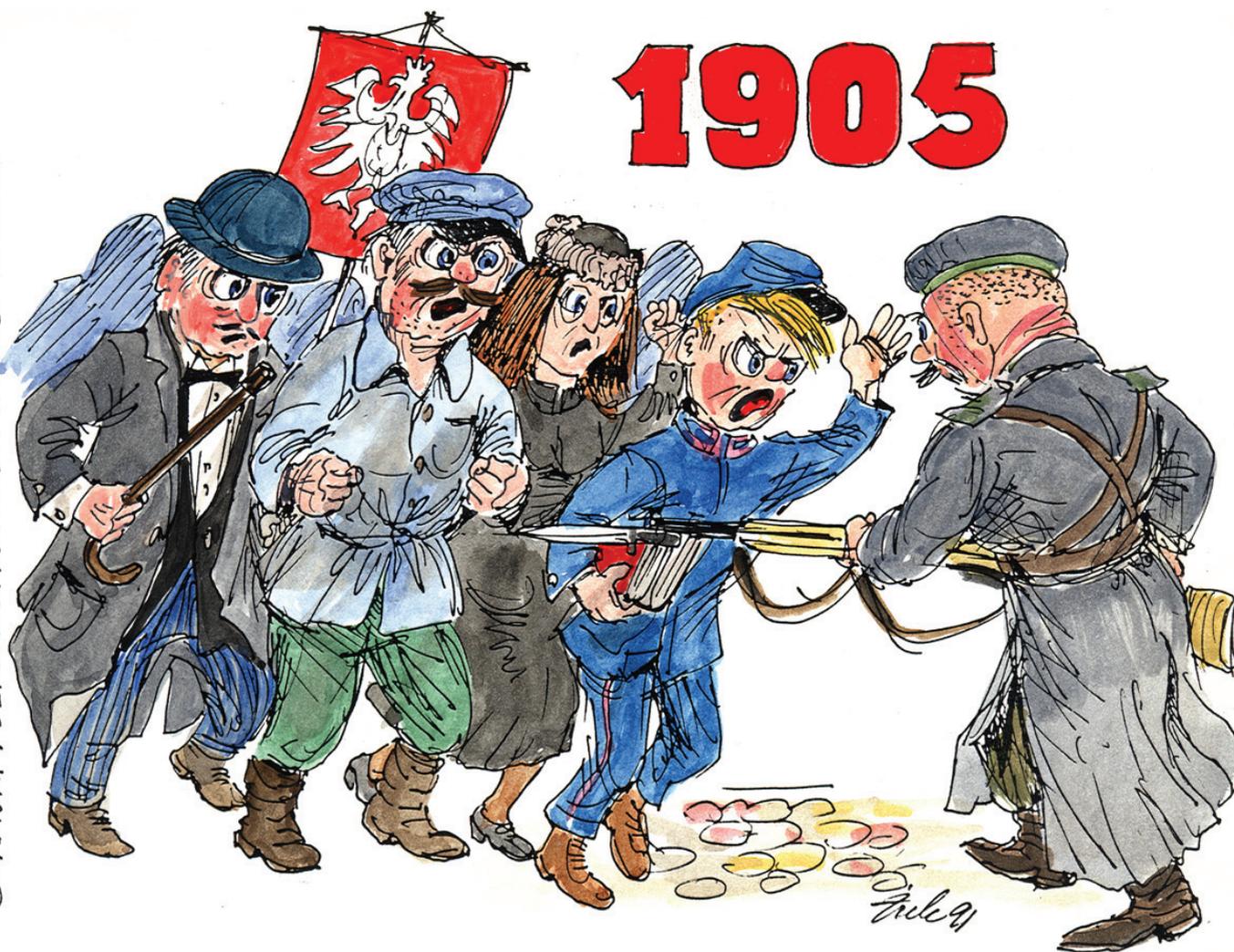
MARIA SKŁODOWSKA-CURIE
DWUKROTNIE DOSTAŁE NAGRODĘ
NOBLA ZA ODKRYCIE PIERWIAST-
KÓW PROMIENIOTWÓRCZYCH.

Mieszkająca w Paryżu polska uczona – Maria Skłodowska – wraz ze swoim mężem Piotrem Curie odkryła i nazwała nowe pierwiastki chemiczne mające właściwości promieniotwórcze. Za to osiągnięcie Maria Skłodowska-Curie została dwukrotnie w latach 1903 i 1911 wyróżniona nagrodą Nobla.

Nagroda Nobla jest najwyższym światowym wyróżnieniem nadawanym za zasługi dla nauki, literatury i starania na rzecz pokoju na świecie.

Nazwisko „Curie” czytaj „Kiuri”.

1905

W styczniu 1905 roku w Rosji wybuchła rewolucja. Ciężone przez zaborcę nastawione patriotycznie społeczeństwo polskie wykorzystało ten moment do próby uzyskania niepodległości. W Królestwie Polskim, czyli w zaborze rosyjskim, wybuchły liczne strajki robotnicze i chłopskie oraz młodzieży szkolnej. Rozruchy miały miejsce również w pozostałych dwóch zaborach. Ostatecznie zostały stłumione i nastąpiły liczne represje. Mimo to Polacy nadal dążyli do uzyskania niepodległości. Następstwem tego było wystąpienie zbrojne w czasie pierwszej wojny światowej.

Zwróć uwagę, że społeczeństwo polskie w tamtym czasie składało się z synów i wnuków powstańców z 1863 roku i pamięć o tym zrywie narodowym była bardzo żywa.

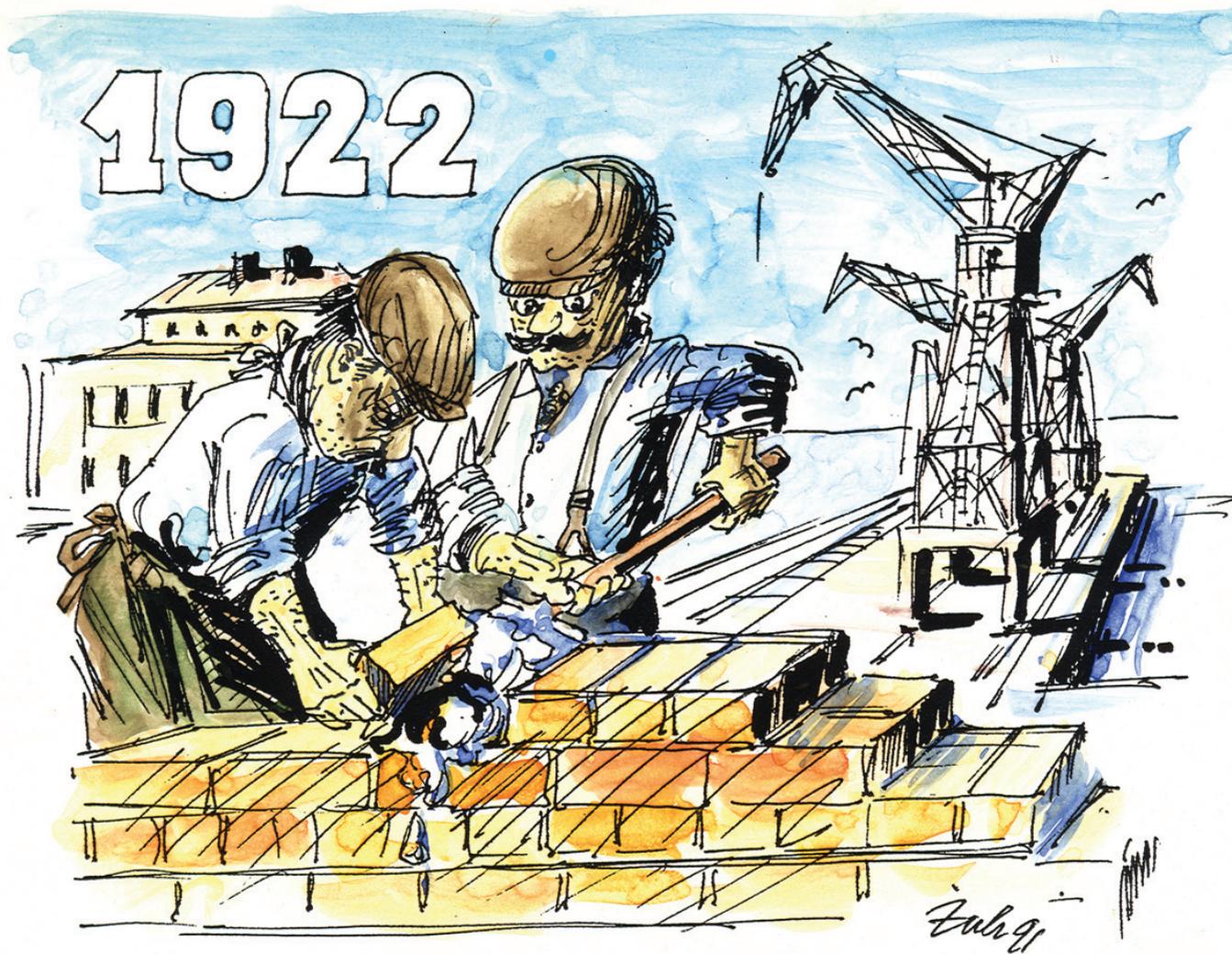
Co to było Królestwo Polskie? Wróć do roku 1807 i 1815.

W roku 1914 wybuchła pierwsza wojna światowa pomiędzy Austrią, Niemcami i Turcją z jednej strony, a Rosją, Francją, Anglią, Japonią i Serbią – z drugiej strony. Później do wojny przyłączyły się Włochy i Stany Zjednoczone. Polacy mieszkający w różnych zaborach zostali wcieleni do różnych, walczących ze sobą armii. W sierpniu 1914 roku w Galicji Józef Piłsudski utworzył polskie Legiony (najpierw I kompanię Kadrową, czyli złożoną z oficerów). W roku 1917 w Rosji wybuchła rewolucja, a Austria i Niemcy przegrały wojnę (a były to przecież państwa-zaborcy ziem polskich). Józef Piłsudski z Legionami ruszył w głąb kraju. W listopadzie 1918 roku Piłsudski przyjechał do Warszawy z Magdeburga, gdzie był trzymany w więzieniu przez Niemców. Wysiłek zbrojny narodu polskiego, korzystna sytuacja międzynarodowa i starania dyplomacji polskiej, z premierem Ignacym Paderewskim na czele, spowodowały, że Polska odzyskała niepodległość, potwierdzoną na konferencji pokojowej w Wersalu (pod Paryżem, we Francji).

Po uzyskaniu niepodległości należało ustalić granice nowo powstałej Polski. W celu określenia granicy zachodniej i północnej (z Niemcami) konferencja w Wersalu postanowiła, że zostanie przeprowadzony plebiscyt nadzorowany przez Francję. Natomiast granica wschodnia (z Rosją) pozostała nie wytyczona. W tym czasie wybuchła rewolucja w Niemczech. Na terenach dawnej Rosji powstał Związek Radziecki, który dążył do rozszerzenia swoich wpływów w Europie i niemiecka rewolucja dawała mu do tego okazję. Na jego drodze stanęła jednak Polska pragnąca odzyskać jak najwięcej ze swoich dawnych wschodnich ziem. Wybuchła wojna między Związkiem Radzieckim a Polską. Armia Czerwona zatrzymała idących na wschód Polaków i wkroczyła na tereny polskie. W bitwie nad Wisłą wojska radzieckie zostały zwyciężone. Bitwę tę nazwano „cudem nad Wisłą”. Polska armia znów ruszyła na wschód. Nowe granice ustalono w Rydze na podstawie zawartego tam traktatu.

BUDOWA MIASTA I PORTU W GDYNI.

Północna granica Polski nie przebiegała tak jak dzisiaj, gdyż prawie całe wybrzeże należało do Niemiec. Polska miała jedynie bardzo niewielki pas wybrzeża morskiego, bez dużego portu, gdyż Gdańsk uznano za „wolne miasto” i Polska nie mogła w pełni z niego korzystać. Wobec tego postanowiono wybudować nowe miasto portowe i w roku 1922 rozpoczęto budowę portu w Gdyni.

Pas polskiego wybrzeża od wschodu i zachodu graniczył z ziemią niemieckimi, między którymi nie było lądowego połączenia. Niemcy go żądali i to stało się oficjalnym pretekstem ich najazdu na Polskę w 1939 r.

„Wolne miasto” – to miasto nie należące do żadnego państwa lecz samo będące państwem i samo stanowiące o sobie.

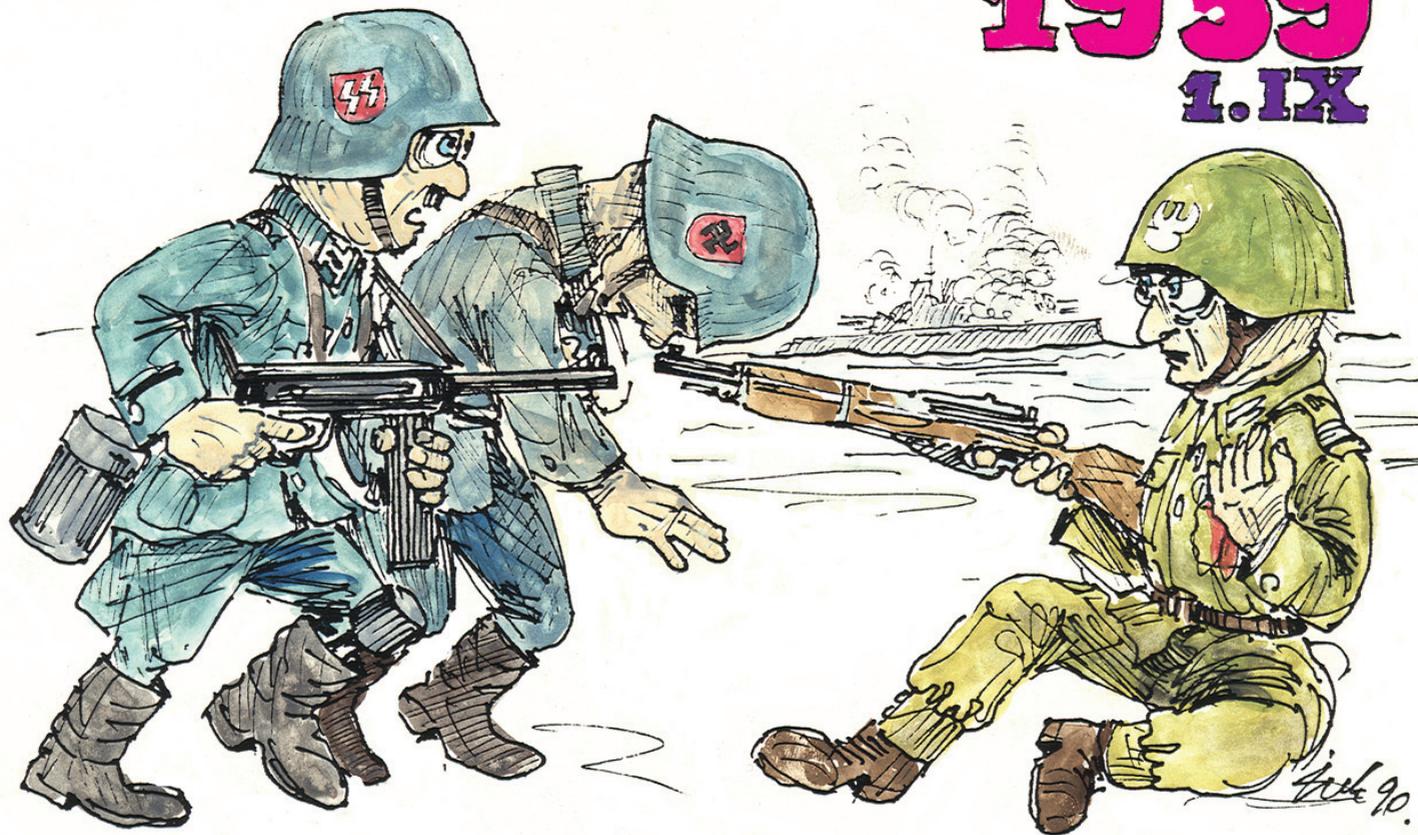
PRZEWRÓT MAJOWY

Niedawno odrodzona z niewoli Polska miała duże kłopoty wewnętrzne z powołaniem rządu. W polskim Sejmie i Senacie rywalizowały ze sobą liczne partie i stronnictwa polityczne, w związku z czym trudno było osiągnąć porozumienie na temat uchwalenia nowych praw. Widząc to marszałek Józef Piłsudski, który wcześniej wycofał się z życia politycznego, powrócił i na czele wiernego sobie wojska dokonał przewrotu w państwie pod hasłem sanacji, czyli uzdrowienia stosunków w kraju. Stało się to w maju 1926 roku i wydarzenie to nazwano „przewrotem majowym”. Dotychczasowy prezydent, Stanisław Wojciechowski, ustąpił ze stanowiska, a na jego miejsce wybrany został Ignacy Mościcki. Nastąpiło załamanie systemu parlamentarnego, faktycznie władzę sprawował Józef Piłsudski aż do swojej śmierci w 1935 roku.

OBRONA WESTERPLATTE -
POCZĄTEK II WOJNY ŚWIATOWEJ.

1939
1.IX

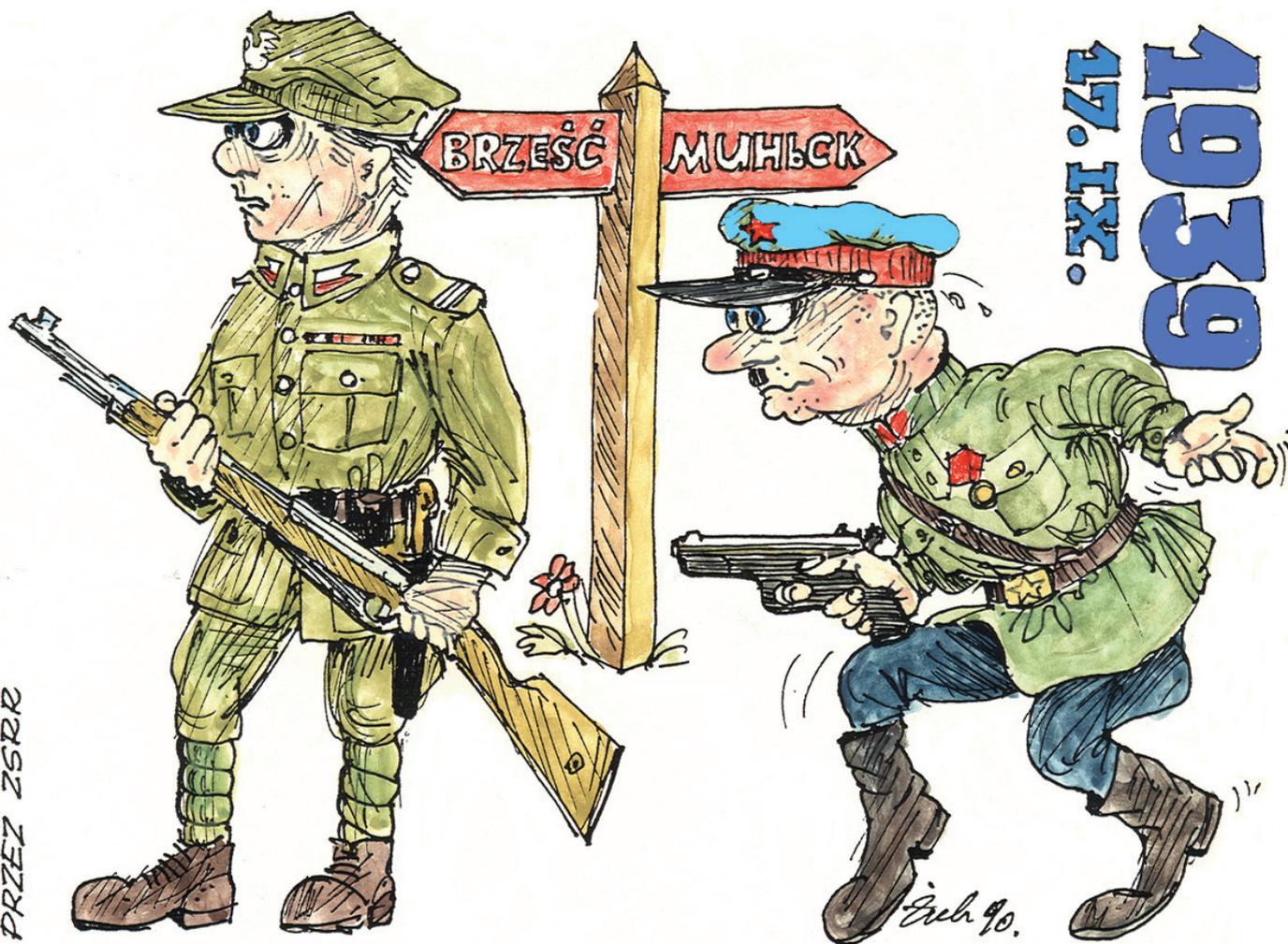

Począwszy od roku 1930 w Niemczech umacniał się ruch faszystowski, którego przywódca (Hitler) objął władzę w roku 1933 i od 1938 roku Niemcy rozpoczęły podbój państw sąsiednich. Doprowadziło to do wybuchu drugiej wojny światowej. Za jej początek uznaje się atak wojsk hitlerowskich na Polskę w dniu 1 września 1939 roku. Wśród broniących się Polaków szczególnym bohaterstwem wyróżniła się załoga Westerplatte. W ciągu września 1939 roku Polska została zajęta przez Niemców idących z zachodu i wojska radzieckie – ze Wschodu.

Westerplatte to nadmorski cypel w północnej części Gdańska.

We wrześniu i październiku 1939 roku Polacy stoczyli z Niemcami wiele bitew, a do najślawniejszych należą: bitwa nad Bzurą, bitwa pod Kockiem i obrona Warszawy. Niektóre polskie oddziały stawiały opór wkraczającej Armii Czerwonej.

ZAJĘCIE POLSKICH TERENÓW WSCHODNICH
PRZEZ ZSRR

W porozumieniu z nacierającymi Niemcami na polskie tereny wschodnie wkroczyła armia radziecka, przyłączając je do Związku Radzieckiego. Polacy nie mogli się skutecznie bronić, gdyż walczyli w tym czasie z Niemcami. Wielu żołnierzy i dużo osób cywilnych, szczególnie z polskiej inteligencji – znajdujących się na terenach zajętych przez Związek Radziecki – zginęło lub zostało uwięzionych. Większość z nich już nigdy do Polski nie powróciła.

W sierpniu 1939 roku, na kilka dni przed wybuchem drugiej wojny światowej, ministrowie spraw zagranicznych Niemiec i ZSRR – Ribentrop i Mołotow – zawarli pakt, w myśl którego podzielono Polskę pomiędzy Niemcy i Związek Radziecki. W pakcie Niemcy zgodzili się również na zajęcie przez ZSRR państw bałtyckich (Litwy, Łotwy i Estonii).

BITWA O MONTE CASSINO

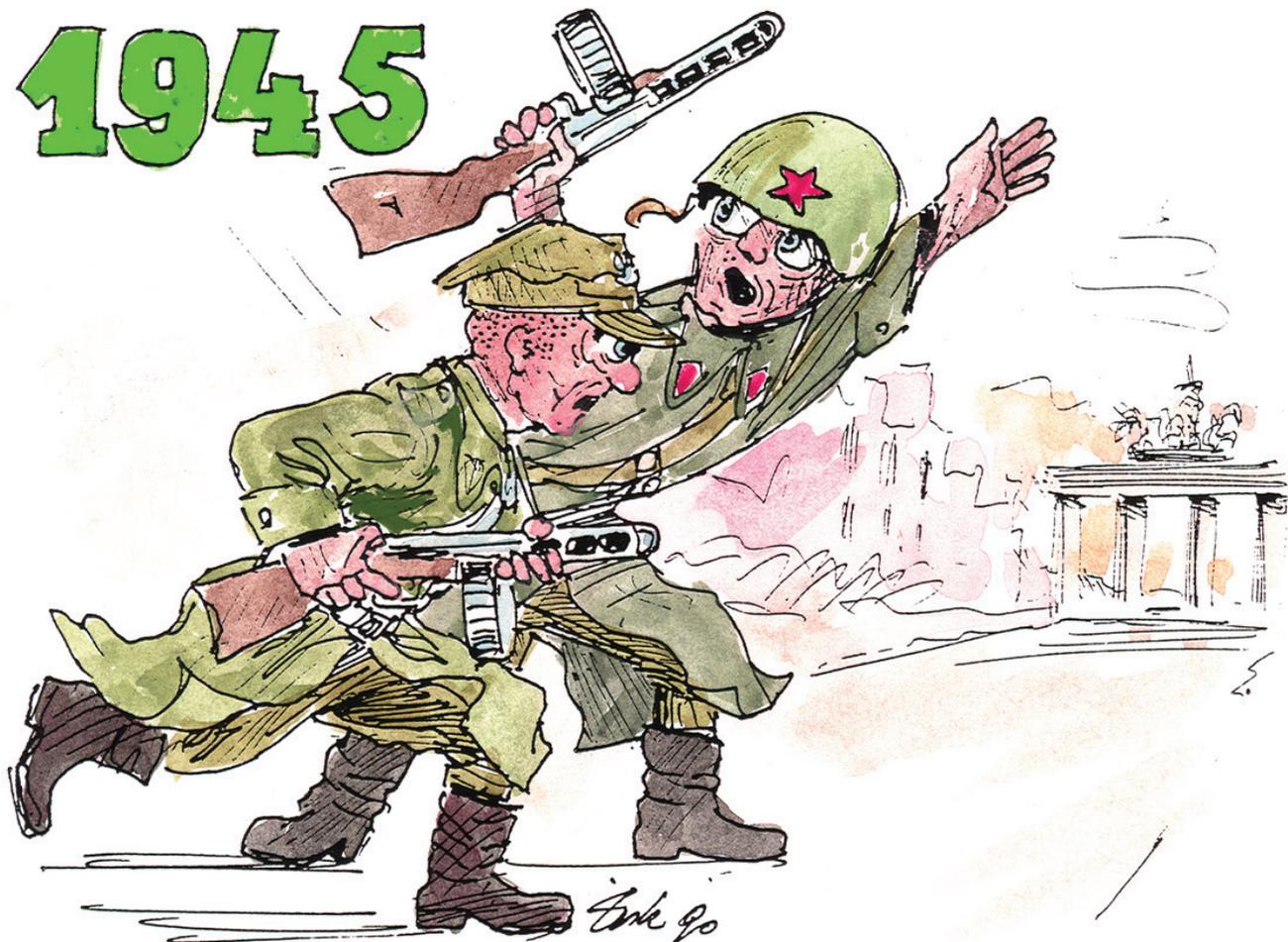
Druga wojna światowa trwała już cztery i pół roku i przez ten czas dyplomacja polska spowodowała utworzenie na terenie ZSRR kolejno dwóch polskich armii. Pierwsza z nich, dowodzona przez generała Władysława Andersa, przeszła z ZSRR przez Iran do Palestyny i do Afryki, gdzie Polacy wstawili się w walkach pod Tobrukiem. Następnie część Armii Polskiej na Zachodzie wzięła udział w wyzwaniu Włoch. Polacy otrzymali bardzo trudne zadanie zdobycia umocnień wokół miasta i klasztoru Monte Cassino (czytaj: Kassino). Wojsko polskie zdobyło te umocnienia walcząc ze szczególnym bohaterstwem. Po bitwie powstała znana Ci na pewno piosenka „Czerwone maki na Monte Cassino...”.

Jeszcze przed utworzeniem armii w ZSRR Polacy walczyli z Niemcami we Francji, Anglii i Norwegii (Narvik). Najbardziej znane są bohaterskie boje polskich lotników w bitwie o Wielką Brytanię.

Druga z kolei armia polska utworzona w 1943 roku na terenie ZSRR pod dowództwem generała Zygmunt Berlinga, w lipcu 1944 roku weszła przez Białoruś do Polski. Gdy wojska zbliżyły się do Warszawy, wybuchło w niej powstanie mające na celu wyzwolenie miasta. Powstanie trwało 63 dni i zostało stłumione przez Niemców, a Warszawa uległa zniszczeniu. Stojące pod Warszawą wojska radzieckie nie pomogły powstańcom, a ich dowództwo nie pozwoliło również armii generała Berlinga na udzielenie pomocy Warszawie. Wiele polskich żołnierzy z tej armii usiłowało robić to na własną rękę.

1945

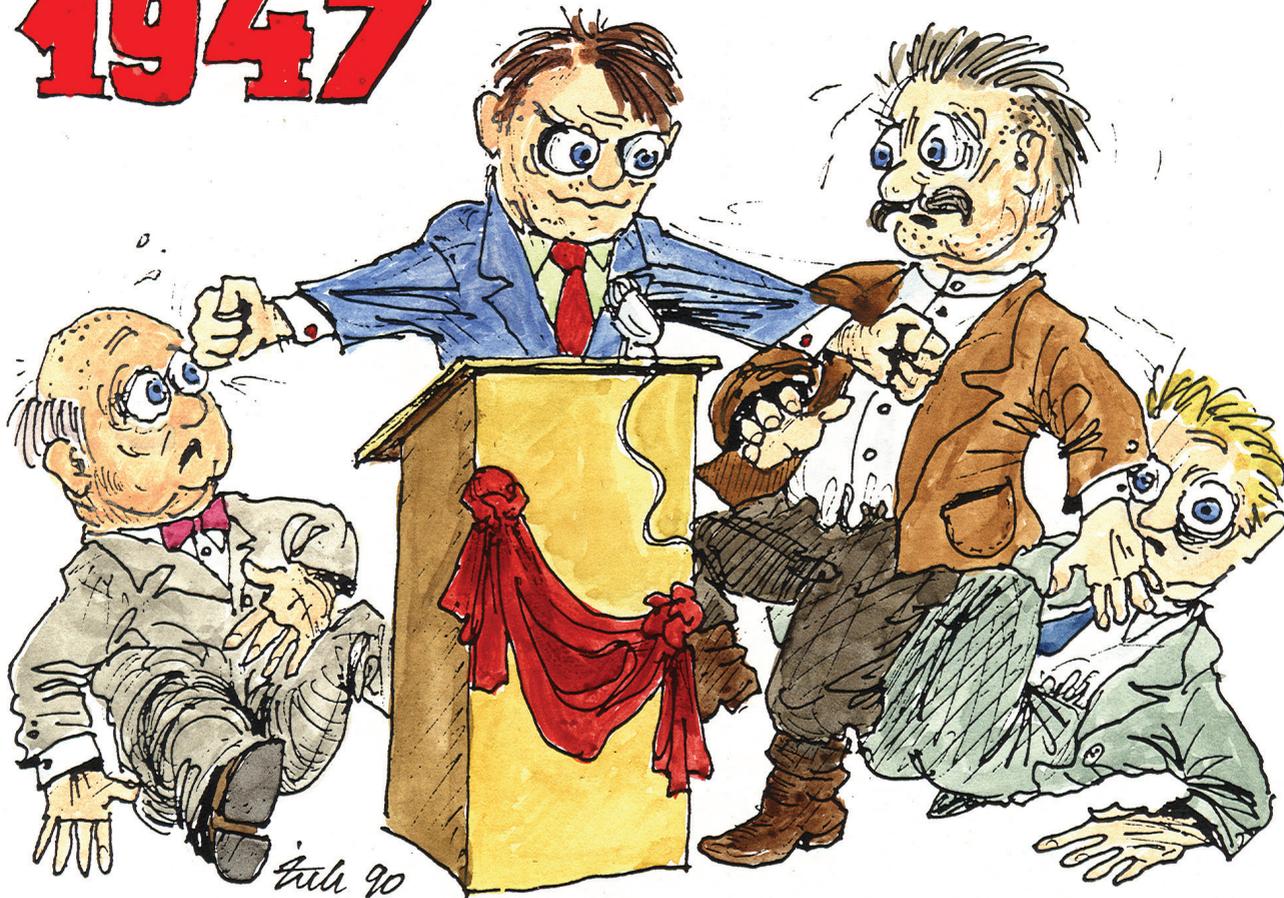
ZDOBYCIE BERLINA – KONIEC II WOJNY ŚWIATOWEJ W EUROPIE.

Od stycznia do kwietnia 1945 roku wojska radzieckie i armia polska utworzona na terenie ZSRR – wyzwalały Polskę. Na jej terenie został wprowadzony porządek polityczny odpowiadający interesom Związku Radzieckiego. Rozpoczęła się budowa ustroju nazwanego demokracją ludową. Część wojsk polskich w kwietniu 1945 roku wzięła udział w zdobywaniu Berlina – stolicy Niemiec. Kapitulacja Niemiec zakończyła drugą wojnę światową w Europie.

Druga wojna światowa całkowicie zakończyła się we wrześniu 1945 roku, po kapitulacji Japonii walczącej ze Stanami Zjednoczonymi.

Słowo „kapitulacja” oznacza poddanie się.

1947

PRZEJĘCIE WŁADZY W POLSCE PRZEZ
SYSTEM TOTALITARNO-MONOPARTYJNY
(ZAPYTAJ TATY, CO TO ZNACZY)

Po zakończeniu drugiej wojny światowej przez przeszło trzy lata trwały w Polsce walki wewnętrzne. Toczyły je ugrupowania polityczne i zbrojne chcące utrzymać niezależność Polski od ZSRR ze zwolennikami wprowadzenia ustroju socjalistycznego. W roku 1947 przeprowadzono w Polsce wybory do Sejmu, których wyniki zostały sfałszowane i ostatecznie władzę objęli zwolennicy socjalizmu. Zaprowadzono rządy jednej partii, wzorując się na Związku Radzieckim. Polska odseparowała się od Europy zachodniej wprowadzając sposób gospodarowania narzucony przez ZSRR. Z upływem lat kraj wyniszczony wojną i rządony niegospodarnie więcej tracił niż zyskiwał na tym układzie politycznym.

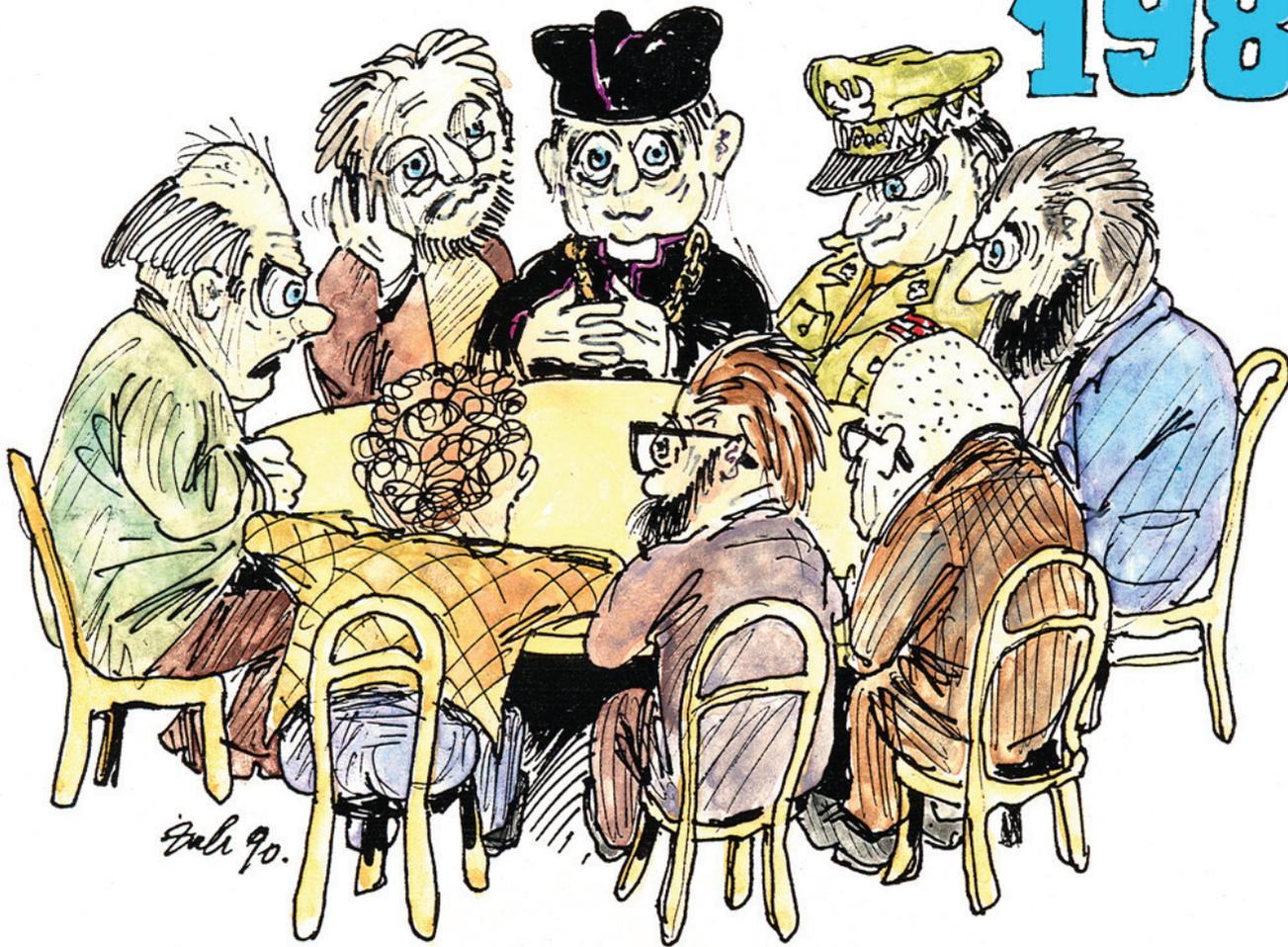

KARDYNAŁ KAROL WOJTYŁA ZOSTAJE PAPIEŻEM

Ustrój socjalistyczny dążył do laicyzacji kraju, działał przeciw Kościołowi Katolickiemu i zwalczał każdą inną religię. Mimo to w Polsce Kościół nie był tak prześladowany jak w innych krajach socjalistycznych, gdzie zamykano kościoły i więziono kapłanów. W roku 1978 metropolita krakowski, kardynał Karol Wojtyła został wybrany papieżem i przyjął imię Jana Pawła II. Wybór ten bardzo przyczynił się do zmiany sposobu myślenia wielu ludzi w krajach socjalistycznych i w samym Związku Radzieckim. W Polsce coraz odważniej działała opozycja walcząca o zmianę ustroju, a za przykładem Polski poszły inne kraje. Papież jest wielkim politykiem, mądrym i dobrym człowiekiem i szanują go ludzie na całym świecie.

Słowo „laicyzacja” oznacza nakłanianie do porzucenia jakiegokolwiek religii i zrezygnowanie z jej wpływu na życie lub jakąś jego dziedzinę.

1989

ODBUJOWA USTROJU DEMOKRA-
TYCZNO - PARLAMENTARNEGO

Narastające niezadowolenie z ustroju panującego w Polsce spowodowało w roku 1980 bunt narodu. Mimo początkowych niepowodzeń tego buntu Polacy, którzy przeżyli w swej historii wiele powstań i wojen, wiedzieli że tym razem więcej osiągną drogą porozumienia. W wyniku długotrwałego działania opozycji, rozmów i sporów, rządząca partia komunistyczna oddała władzę w kraju i wkrótce rozwiązała się. Za przykładem Polski poszły inne kraje, choć nie wszędzie odbyło się to bez walki. Od wieków Polska była krajem słynącym z tolerancji wobec ludzi myślących inaczej. W roku 1989 w czasie obrad „okrągłego stołu” Polacy znów potwierdzili tę narodową tradycję.

Ważniejsze daty w historii Polski

- 966 – chrzest Polski
- 972 – zwycięstwo Mieszka pod Cedynią nad margrabią Hodonem
- 997 – śmierć św. Wojciecha zabitego przez Prusów
- 1000 – zjazd królów i książąt w Gnieźnie u grobu św. Wojciecha, cesarz Otto III uznał na nim Bolesława Chrobrego samodzielnym władcą
- 1025 – koronacja Bolesława Chrobrego
- 1039 – powrót do Polski i objęcie rządów przez Kazimierza, syna Mieszka II
- 1079 – śmierć biskupa krakowskiego Stanisława i ucieczka z kraju Bolesława Śmiałego
- 1109 – bitwa na Psim polu pod Wrocławiem
- 1113 – Kronika Galla Anonima
- 1138** – podział Polski przez Bolesława Krzywoustego między synów
- 1175** – powstało wspaniałe dzieło – drzwi katedry w Gnieźnie
- 1226** – sprowadzenie do Polski Zakonu Krzyżackiego przez księcia mazowieckiego
- 1241** – Henryk Pobożny ginie pod Legnicą wraz z rycerstwem polskim w walce z Tatarami
- 1267** – pierwsze zdanie zapisane w języku polskim przez zakonnika cysterskiego
- 1308** – Krzyżacy podstępnie zajmują Gdańsk
- 1320** – koronacja Władysława Łokietka na króla Polski
- 1331** – zwycięstwo Władysława Łokietka nad Krzyżakami pod Płowcami
- 1364** – Kazimierz Wielki zakłada w Krakowie uniwersytet
- 1370** – umiera król Kazimierz Wielki, kończy się panowanie Piastów
- 1386** – chrzest Litwy, ślub Jadwigi i Władysława Jagiełły
- 1410** – Bitwa pod Grunwaldem, klęska Krzyżaków

- 1415** – sobór w Konstancji, sławna mowa Pawła Włodkowica
- 1433** – Władysław Jagiełło nadaje szlachcie przywilej krakowski
- 1444** – Władysław III Warneńczyk ginie w bitwie pod Warną
- 1466** – Kazimierz Jagiellończyk zajmuje Malbork – stolicę państwa krzyżackiego
- 1479** – Jan Długosz spisuje Kronikę Królestwa Polskiego
- 1489** – odsłonięcie w Kościele Mariackim w Krakowie ołtarza wyrzeźbionego przez Wita Stwosza
- 1505** – sejm uchwała ustawę „nihil novi”
- 1525** – Hołd Pruski – Albrecht Hohenzollern składa w Krakowie hołd lenny Zygmuntowi Staremu
- 1543** – Mikołaj Kopernik odkrywa ruch ziemi
- 1563** – ślub siostry Zygmunta Augusta z księciem Finlandii Janem Wazą
- 1569** – unia lubelska między Polską i Litwą
- 1572** – umiera król Zygmunt August, kończy się panowanie Jagiellonów
- 1574** – ucieka z Polski król Henryk Walezjusz
- 1581** – król Stefan Batory przyjmuje posłów ruskich pod Pskowem
- 1596** – król Zygmunt III Waza przenosi stolicę Polski z Karkowa do Warszawy
- 1605** – hetman Karol Chodkiewicz zwycięża Szwedów pod Kircholmem
- 1627** – bitwa morska pod Oliwą
- 1648** – wybuch na Ukrainie buntu kozackiego i chłopskiego dowodzonego przez Bohdana Chmielnickiego
- 1651** – bitwa pod Beresteczkiem, klęska i ucieczka do Moskwy Bohdana Chmielnickiego
- 1652** – zerwanie obrad sejmu – „liberum veto”
- 1660** – „Potop” szwedzki – zawarcie pokoju w Oliwie; utrata przez Polskę Inflant
- 1672** – zawarcie pokoju z Turkami w Buczacz
- 1673** – zwycięstwo nad Turkami hetmana Jana Sobieskiego pod Chocimiem
- 1683** – zwycięstwo króla Jana III Sobieskiego nad Turkami pod Wiedniem
- 1717** – sejm „niemy” – utrata wolności przez Polskę
- 1772** – pierwszy rozbiór Polski
- 1791** – uchwalenie Konstytucji Trzeciego Maja
- 1793** – drugi rozbiór Polski
- 1794** – Insurekcja Kościuszkowska
- 1795** – trzeci rozbiór Polski
- 1797** – Józef Wybicki pisze słowa polskiego Hymnu Narodowego „Jeszcze Polska nie zginęła...”
- 1807** – utworzenie przez Napoleona Księstwa Warszawskiego
- 1830** – wybuch Powstania Listopadowego
- 1863** – wybuch Powstania Styczniowego

- 1903** – Maria Skłodowska-Curie otrzymuje nagrodę Nobla za odkrycie pierwiastków promieniotwórczych
- 1905** – wybuch rewolucji w Rosji, w Polsce strajki robotnicze i chłopskie
- 1914** – wybuch I Wojny Światowej
- 1918** – odzyskanie niepodległości przez Polskę
- 1920** – wojna radziecko-polska, „cud nad Wisłą”
- 1922** – budowa portu w Gdyni
- 1926** – „Przewrót majowy” – Józef Piłsudski obejmuje władzę, nastaje okres tzw. sanacji
- 1939** – atak wojsk niemieckich na Polskę, początek II Wojny Światowej; wkroczenie wojsk radzieckich na teren Polski
- 1944** – bitwa pod Monte Cassino, Powstanie Warszawskie
- 1945** – zdobycie przez armię radziecką Berlina, koniec drugiej wojny światowej
- 1947** – wprowadzenie w Polsce rządów monopartyjnych i gospodarki wzorowanej na ZSRR
- 1978** – kardynał Karol Wojtyła zostaje wybranym papieżem i przyjmuje imię Jana Pawła II
- 1989** – „okrągły stół” i wybory, w wyniku których rozpoczyna się odbudowa ustroju demokratyczno-parlamentarnego

